

Голас Радзімы

№ 36 (1866)
6 верасня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Шырокія вуліцы, шматпавярховыя будынкі арыгінальнай архітэктуры, зеляніна — характэрныя рысы сучаснага Мінска.
Асабліва прыгожа выглядае горад з вышыні «птушынага» палёту.
НА ЗДЫМКУ: праспект Машэрава.

Фота У. ШУБЫ.

РЭПАРЦЁР У НАВУКОВЫХ
ЛАБАРАТОРЫЯХ

«Дзе лечаць бульбу»
стар. 2

1 ВЕРАСНЯ — У СССР ДЗЕНЬ ВЕДАУ

«Не ізалявана ад другіх педа-
гагічных систем міра»
стар. 4

ЖЫВЫЯ, ПРАУДЗІВЫЯ ВОБРАЗЫ
ТВОРАУ Ю. НАГІБІНА

«Пішу пра тое, чым жыву»
стар. 6

Адказы К. У. Чарненкі на пытанні газеты «Правда»

Пытанне. Амерыканская адміністрацыя нядаўна зноў у канцэнтраваным выглядзе выклала свае знешнепалітычныя ўстаноўкі. Што можна сказаць у сувязі з гэтым?

Адказ. Сапраўды, за апошні час кіраўнікамі ЗША было сказана нямала прамоў, перш за ўсё ў сувязі са з'ездам рэспубліканскай партыі. Гэтыя выступленні, прынятая на з'ездзе перадвыбарная платформа дазваляюць меркаваць аб тым, як цяпер глядзіць на свет цяперашняя амерыканская адміністрацыя і якія ў яе намеры. І трэба сказаць, што ўражанне ўсё гэта робіць сумнае.

Палітычныя ўстаноўкі, а галоўнае практычныя дзеянні тых, хто вызначае знешнепалітычны курс ЗША, яўна з'арыентаваны на далейшае небяспечнае нагнятанне міжнароднай напружанасці. Так гэта расцэньваецца і ў шырокіх палітычных і грамадскіх колах.

У Вашынгтоне з цынічнай адкрытасцю выстаўляюць напакат свае вялікадзяржаўныя амбіцыі, перабольшаныя ўяўленні аб ролі і месцы Амерыкі ў сучасным свеце. Прэтэндуецца на тое, каб быць мацнейшымі за ўсіх, вяршыць лёсам народаў, дыктаваць сваю волю ўсім, скрозь і ўсюды. Словам, цяпер вядуць размову аб «крыжовым паходзе» не толькі супраць сацыялізму, а фактычна супраць усяго свету.

У той час, калі народы жывуць у трывозе за заўтрашні дзень, калі яны чакаюць ад урадаў высока адказнай палітыкі, нацэленай на ўмацаванне міжнароднага міру, радыкальнае абмежаванне і спыненне гонкі ўзбраенняў, на ліквідацыю ачагоў канфліктаў, у Вашынгтоне абвешчваюць свой намер дзейнічаць з дапамогай грубай ваеннай сілы.

У апантанасці сілай там проста страчаюць пачуццё рэальнасці. Свет радыкальна змяніўся. Сілай у ім праблем не вырашыць. Гэта ўжо даказвалася неаднаразова, у тым ліку і вопытам саміх Злучаных Штатаў Амерыкі. Ва ўрон бяспечны іншых сваю бяспеку не ўмацаваць. Нязбытныя сэнны і разлікі атрымаць ваенную перавагу ў надзеі ўзяць верх у ядзернай вайне. Паўтараю: Савецкі Саюз сам не імкнецца да ваеннай перавагі над іншымі, але не дапусціць перавагі над сабой. Магчыма, сяму-таму ў ЗША ўсё яшчэ нялёгка звикнуць з гэтым, але прыйдзеца прызнаць той факт, што весці справы нашы дзве дзяржавы могуць толькі на роўных, на аснове ўліку законных інтарэсаў адна адной. Разумнай альтэрнатывы гэтаму няма.

Правядзенне палітыкі з пазіцыі сілы ў Вашынгтоне спрабуюць абгрунтаваць нейкімі меркаваннямі «маральнага парадку». Там хацелі б ні многа ні мала прывесці сабе права вызначаць, якія дзяржавы з'яўляюцца «дэмакратыямі», а якія не, каго залічыць — на манер рэжыму Піначэта ў Чылі і расістаў Паўднёвай Афрыкі — у прыхільнікі «свабоды», а ў каго біць буйным калібрам, як гэта было ў Ліване, ды і не толькі там. Інакш кажучы, маральным аб'яўляюць усё, што лічаць для сябе дазволеным, аж да звяржэння законных урадаў, палітыкі дзяржаўнага тэрарызму, вядзення неаб'яўленых войнаў. У гэтым галоўная прычына абвастрэння існуючых і паяўлення новых ачагоў напружанасці, няхай гэта будзе на Блізкім Усходзе, на поўдні Афрыкі, у

Цэнтральнай Амерыцы, у іншых раёнах.

Канфліктныя сітуацыі — мы глыбока перакананы ў гэтым — могуць і павінны быць урэгуляваны толькі мірным шляхам, пры поўным уліку інтарэсаў тых, каго гэта непасрэдна датычыць, кіруючыся шырокімі мэтамі ўмацавання міжнароднай бяспекі.

Возьмем Блізкі Усход. Трагічныя падзеі, якія адбываюцца там, паказваюць, што да міру не прыйсці праз сепаратныя здзелкі, а тым больш з дапамогай ваеннага ўмяшання. Абстаноўка ў гэтым раёне можа быць карэнным чынам палепшана толькі калектыўнымі намаганнямі ўсіх зацікаўленых бакоў. З гэтага зыходзіць савецкі план мірнага ўрэгулявання на Блізкім Усходзе, які атрымаў шырокую падтрымку ў арабскім свеце і не толькі там.

Падсумоўваючы, хацеў бы падкрэсліць: як бы ў ЗША ні напружвалі ваенныя мускулы, свет ім змяніць не ўдасца, чэ стане ён жыць па амерыканскіх стандартах.

Неабходзен пераход да палітыкі рэалізму, разважнага сэнсу, дзелавага ўзаемадзеяння ў вырашэнні задач, якія стаяць перад чалавецтвам.

Пытанне. У Вашынгтоне працягваюць заяўляць аб сваёй гатоўнасці весці перагаворы з СССР па космасу. Якая, на Ваш думку, на справе перспектыва правядзення перагавораў аб прадухіленні мілітарызацыі космасу?

Адказ. У Вашынгтоне не супраць пагаворыць аб сваёй гатоўнасці да перагавораў і нэват выказваюцца ў тым духу, што пашлюць у Вену дэлегацыю. На самай жа справе праблему прадухілення мілітарызацыі касмічнай прасторы вырашаць адміністрацыя ЗША не хоча — яе намеры накіраваны на тое, каб утаіць ад сусветнай грамадскасці сваю негатывную пазіцыю, апраўдаць распрацоўку і ажыццяўленне планаў касмічных узбраенняў.

Таму наша прапанова аб правядзенні перагавораў па космасу не атрымала станоўчага водгуку з амерыканскага боку. Пры абмеркаванні мэт перагавораў ён спрабаваў перш за ўсё падмяніць сам прадмет перагавораў. Замест таго, каб дакладна дамовіцца да абмеркаванні пытання аб забароне іменна касмічнай зброі, ЗША пачалі настойваць на тым, каб там разглядаліся пытанні, якія датычаць ядзерных узбраенняў наогул. Інакш кажучы, тыя пытанні, па якіх вялікі перагаворы ў Жэневе, сарваныя ў выніку вядомых дзеянняў ЗША.

Аб чым прапануе весці перагаворы Савецкі Саюз? Аб тым, каб выключыць магчымае распаўсюджанне гонкі ўзбраенняў на космас, поўнасна адмовіцца ад ударных касмічных сродкаў, уключаючы проціспадарожнікавую зброю. Інакш кажучы, каб не было ваеннай пагрозы зямлі з космасу, а космасу — з зямлі і з самога космасу. У якасці першачарговага кроку мы прапануем адначасова з пачаткам перагавораў устанавіць узаемны маратарый на выпрабаванні і разгортванні ўдарных касмічных сістэм.

Такая дагаворанасць не толькі прадухіліла б гонку ўзбраенняў у космасе, але, што не менш важна, садзейнічала б вырашэнню пытанняў абмежавання і скарачэння іншых страгэгічных узбраенняў. Я хацеў бы гэта асабліва падкрэсліць.

Праблему касмічных узбра-

енняў нельга вырашаць напэлавіну або на чвэрць. Нельга, скажам, забараніць адзін тып проціспадарожнікавай зброі, а другі дазволіць, або забараніць толькі проціспадарожнікавую, а іншым відам касмічнай зброі даць, як гаворыцца, зялёнае святло. І ў тым, і ў другім выпадку гэта тая ж гонка касмічных узбраенняў. У імкненні фактычна легалізаваць такую гонку і заключаецца пазіцыя ЗША. Аб гэтым сведчаць афіцыйныя заявы амерыканскіх кіраўнікоў, зробленыя як публічна, так і ў меўшых месца кантактах з намі.

Такім чынам, падыход амерыканскага боку да праблемы космасу і адпаведна да мэт перагавораў прама процілеглы нашаму падыходу. У чым жа тады мог быць сэнс перагавораў? Бо перагаворы патрэбны не дзеля перагавораў, а для дасягнення дагаворанасцей, якія эфектыўна прадухілілі б гонку касмічных узбраенняў.

Хацелася б спадзявацца, што ў кіруючых колах ЗША ўсё ж возьме верх разуменне неабходнасці прыняцця сумесных мер па недапушчэнню мілітарызацыі космасу.

Пытанне. У палітычных колах многіх краін выказваюцца пажаданні наконт аднаўлення савецка-амерыканскага дыялога. Якія Вашы адносіны да дыялога, да перагавораў у цяперашніх умовах?

Адказ. Як я разумею, маюцца на ўвазе дыялог і перагаворы па буйных палітычных пытаннях — такіх пытаннях, ад вырашэння якіх залежыць лёс свету. Мне прыходзілася ўжо гаварыць: нас пераканваюць у карысці такога дыялога неабходнасці няма.

Мы заўсёды за сур'ёзныя і канкрэтныя перагаворы. З гэтых пазіцый мы падыходзім да пошукаў рашэнняў існуючых пытанняў і з цяперашняй адміністрацыяй ЗША. На жаль, мы сутыкнуліся з іншымі адносінамі да перагавораў. Возьмем такое надзвычай актуальнае пытанне, як абмежаванне і скарачэнне ядзерных узбраенняў — і стратэгічных, і сярэдняй дальнасці. Больш як год Вашынгтон шукаў любыя прычыны, каб наогул не ісці на перагаворы. Час гэты выкарыстоўвалі для іншага — даць ход новым шырокамаштабным ваенным праграмам.

Калі ж перагаворы ў Жэневе пачаліся, то вельмі хутка высветлілася, што прадстаўнікі ЗША прыбылі туды зусім не з канструктыўнымі мэтамі, а з намерамі дабіцца рашэнняў, якія давалі б ЗША ваенныя перавагі перад Савецкім Саюзам. Толку ў такіх перагаворах, вядома, няма.

Толькі пры строгім захаванні прынцыпу роўнасці і аднолькавай бяспекі бакоў магчымы сур'ёзныя і выніковыя перагаворы. Адмова Вашынгтона ад гэтага прынцыпу і прывяла да зрыву перагавораў у Жэневе. Вашынгтон узарваў гэтыя перагаворы.

Пытаньняў, якія маюць патрэбу ў абмеркаванні і вырашэнні, і сёння дастаткова. І вырашаць іх прыйдзеца.

Хаць з усёй пэўнасцю падцвердзіць нашу гатоўнасць да дыялога, да сумленных і сур'ёзных перагавораў, нацэленых на знаходжанне дагаворанасцей, якія ўлічвалі б інтарэсы бяспекі ўсіх краін і народаў.

Такое наша разуменне дыя-

«Зялёным пажарам» — успышкам вірусных хвароб бульбы — у Беларусі пастаўлена надзейная заслона. У навукова-даследчым інстытуце, што ў пасёлку Самахвалавічы пад Мінскам, створана служба па барацьбе з імі. Аздараўленую тут бульбу пачалі садзіць ва ўсіх гаспадарках рэспублікі. Бязвірусныя клубні гарантуюць пры любым надвор'і максімальны ўраджай.

Аздараўлена нямала: сем чыгуначных эшалонаў — цэлая гара! А гара гэтая пачыналася з некалькіх бульбін, выбраных вучонымі для размнажэння. Менавіта ў іх не знайшлася хваробатворных вірусаў. Усходы першых раслін атрымалі ў... прабірках. Гляджу на доўгія рады карчоў бульбы ў інстытутскай цяпліцы і не магу даць веры: няўжо і гэтыя букеты з прабірач?

Заўважыўшы недавер і здзіў-

Сядзячы каля мікраскопа-волат, які ледзь не ўпіраецца ў столь, нядаўні выпускнік Беларускага політэхнічнага інстытута Аляксандр Падабед літаральна абшуквае вачамі кожную клетку зрэзаў з бульбіны. Памылкі быць не павінна: не заўважыш заражаныя вірусамі бульбіны — і яны зноў пойдуча на поле з насеннем. А каб шкоднікаў не прапусціць — расліны падвяргаюцца гэтаму «рэнтгену» многа разоў.

НАДЗЕЙНАЯ АБОРОНА АД ІНФЕКЦЫЙ

ДЗЕ ЛЕЧАЦЬ БУЛЬБУ

ленне, мой гід — кандыдат сельскагаспадарчых навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Алег Пузанкоў — тлумачыць, што ўсё яно так і ёсць.

— Такая ўжо ўласцівасць бульбы, — гаворыць вучоны. — З маленькага, як макавае зерне, зрэзу клубня (толькі трэба ведаць, дзе зразаць) можна атрымаць паўнацэнную расліну, а ўраджай з яе размножыць у тысячах экзэмпляраў. Людзі гэтую ўласцівасць заўважылі даўно. Можна чулі, чым саджалі пасля вайны першую бульбу ў вёсках, спаленых фашыстамі? Шалупінем, бо лепшага насення тады не было. Вырасла бульба. Праўда, першы год дробная, але на другі — што трэба. Лепш пройдзем у нашу «хірургію», там вы на свае вочы ўсё пабачыце.

Па дарозе Алег Пузанкоў тлумачыць прычыны, якія прымулі вучоных узяцца за лячэнне бульбы.

— Бульбяное поле Беларусі — адно з самых вялікіх у свеце, — расказвае А. Пузанкоў. — Па плошчы яно ўступае толькі польскаму. З пераходам на механізаванае вырошчванне расліны і клубні сталі больш пашкодзтвацца. А праз ранкі ў бульбу пранікаюць мікраскапічныя вірусы многіх захворванняў, разбураюць яе клеткі, з-за чаго расліны кепска растуць і пладоносяць. Трапляючы потым у skleпы і іншыя сховішчы, вірусы працягваюць сваю разбуральную справу, наносяць вялікую шкоду: з-за вірусных хвароб цяпер усюды земляробы губляюць каля трэці клубняў. А вырошчваючы безвірусную бульбу, часам можна атрымаць ураджай амаль удвая большы. Вось чаму неабходна выключна надзейная абарона ад такіх інфекцый.

Да гэтага, дарэчы, імкнуліся і нашы продкі, адбіраючы на насенне толькі самыя здаровыя і важкія клубні, а шчуплых, хворых на поле не пусkali. Праўда, такі адбор даваў нямнога. Бо вірусы няўзброеным вокам не заўважыш і нават не пад усямік мікраскопам убачыш — па сваіх памерах яны ў сотні тысяч (!) разоў меншыя за самыя дробныя мікробы. Цяпер, калі на ўзбраенні беларускіх навукоўцаў электронныя мікраскопы, здольныя павялічваць у 200 тысяч разоў, з'явілася магчымаць выяўляць выключна здаровыя клубні, а з расткоў пупышак-вочак пасля стэрылізацыі вырошчваюць свабодны ад вірусаў пасадачны матэрыял.

Святая святых лячэння сартоў — «зялёная хірургія». Над уваходам і на сценах — кварцавыя апрамяняльнікі, беласнежныя шафы-тэрмакамеры, дзе пасля карпатлівага медыцынскага агляду насення клубні падвяргаюцца згубнай для мікробаў тэрмічнай апрацоўцы.

У суседнім пакоі — аператыўны стол. Пад шкляным каўпаком — мікраскоп, набор хірургічных інструментаў. Тут лабарантка Г. Канавалава ў белым халаце падрыхтоўвае пасяўны матэрыял. Прасунуўшы рукі ў гумавых пальчатках праз навукаўнікі, якія не прапускаюць мікробаў, і прыставіўшы вока да акулярна мікраскопа, яна зрэзае скальпелем з верхавінак расткоў танючкія, у долі міліметра, кавалачкі і апускае іх у прабіркі з прэзыстай вадкасцю. Сотні такіх пасудзінак на сталах, якія занялі большую частку прасторнай і светлай залы. У прабірках аднаго раду нічога цікавага — бяскоперны раствор. У іншых у бачны нейкі мутнаваты згустак. А вось там, далей, мільганулі зялёныя блікі. Няўжо расліна? Так, у суседніх пасудзінах ужо добра праглядаюцца сцяблінкі з лісточкамі. Калі ім становіцца цесна, іх вынімаюць, разразаюць і, праверыўшы пад мікраскопам, ці няма вірусаў, зноў апускаюць на дарожчанне. І толькі калі чаранкі ўкарняцца, іх адносяць у цяпліцу і высаджваюць у расстаўленыя на стэлажах поліэтыленавыя банкі з глебай. Тут у любую пару года можна бачыць, як высаджваюць чаранкі, як цвіце бульба, як збіраюць ураджай. Словам, тут адначасова пануюць вясна, лета і восень.

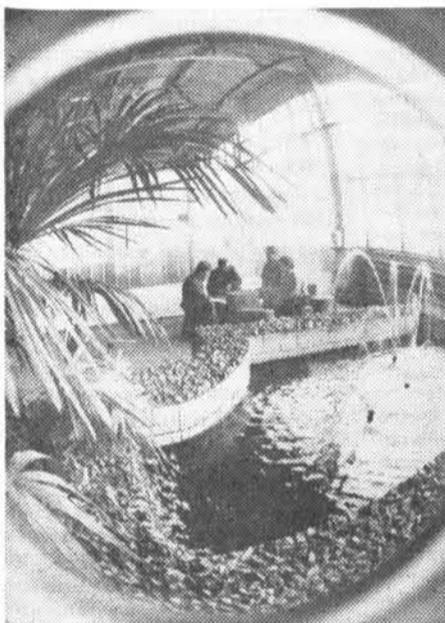
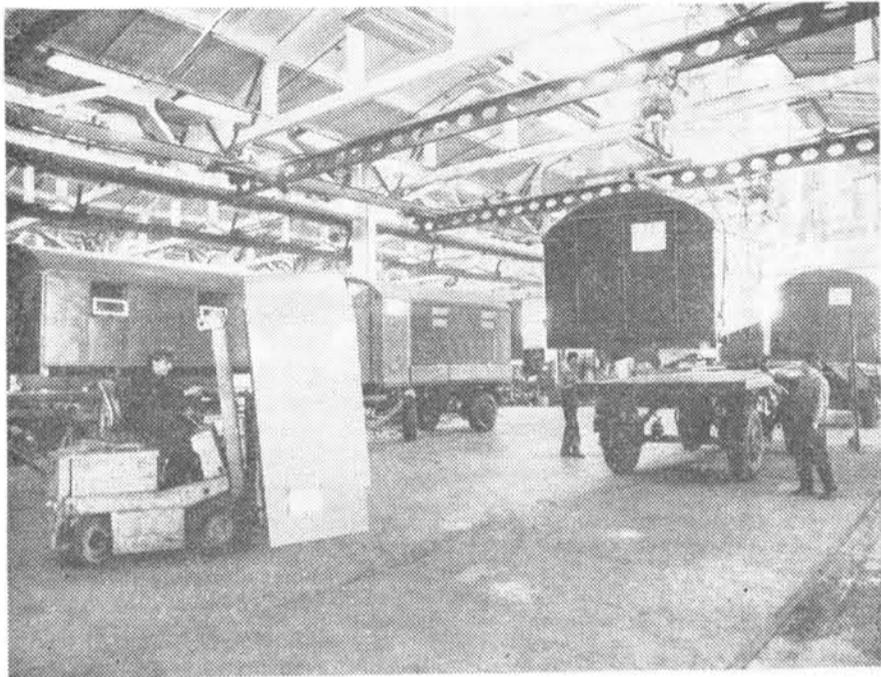
З інстытутскай цяпліцы бульба ідзе на палі спецыяльных насенных гаспадарак, якія і пастаўляюць калгасам і саўгасам пасадачны матэрыял самага высокага класа — суперэліту. У лабараторыях, на дзялянках і палях першаснага насеннаводства ўжо аздараўлены такія агульнапрызнаныя сарты бульбы, як «беларуская ранняя», «агеньчык», «тэмп», «лошыцкі» — усяго больш дваццаці. Як паказаў вопыт многіх гадоў, яны даюць прыбайку ўраджай па тры і больш тоны на гектар. У маштабах Беларусі можна дадаткова атрымаць трэць мільёна тон «другога хлеба».

Але ў глебе заўсёды многа вірусаў. Дык ці ж надоўга хопіць сартам адноўленай ураджайнай сілы? Вучоныя гарантуюць чатыры-пяць гадоў і лічаць гэты тэрмін дастатковым, бо ён якраз супадае з амаладжэннем старых сартоў...

Сёння ў Беларусі аздараўляецца бульбы намнога больш, чым патрабуецца гаспадаркам рэспублікі. Куды ідзе астатак? Насенны матэрыял пастаўляецца ў рэспублікі Сярэдняй Азіі, Закаўказзя, на Украіну, ў Малдавію, Казахстан. Частка ідзе на экспарт. Нядаўна, напрыклад, вялікую партыю насення сорту «лошыцкі» адправілі чэхаславацкай фірме «Ліка».

Вопытам беларускіх навукоўцаў па аздараўленню сартоў бульбы зацікавіліся вучоныя і спецыялісты многіх краін.

Кастусь ТЫЧЫНА.

Ваўкавыскі завод дахавых і будаўніча-аддзелачных машын — адно з самых маладых прадпрыемстваў горада. Першую сваю прадукцыю ён выдаў чатыры гады назад. З таго часу яго машыны значна ўзрасла. Сёння машыны з ваўкавыскай маркай працуюць на будаўнічых пляцоўках не толькі ў Беларусі. Адпраўляюцца яны і ў іншыя рэспублікі нашай краіны, а таксама за мяжу.

Значная частка прыбытку, які прадпрыемства атрымлівае ад рэалізацыі сваёй прадукцыі, накіроўваецца на задавальненне сацыяльна-культурных патрэб рабочых. Завод будзе жыццё, школы і дзіцячыя сады, выдае сваім работнікам бясплатныя пецыўкі ў прафілакторыі і дамы адпачынку.

НА ЗДЫМКАХ: ідзе зборка малярных станцый; адзін з куткоў адпачынку на заводзе.

Фота А. ПЕРАХОДА і Ч. МЕЗІНА.

МАШЫНАБУДАВАННЕ: ЯКАСНЫ ЗРУХ

Савецкі Саюз выпускае сёння п'яту частку сусветнай прамысловай прадукцыі. Гэты — колькасны — паказчык доўгіх каментарыяў не патрабуе.

Што датычыць якаснага ўзроўню савецкай індустрыі, то для яго характарыстыкі можна прывесці некалькі прыкладаў. У краіне створаны і пущаны ў работу самы магутны ў свеце — на паўтара мільёны кілават — ядзерны энергетычны рэактар. На высокую арбіту выведзена аўтаматычная станцыя, на борце якой знаходзіцца самы буйны вынесены ў космас аптычны тэлескоп з дыяметрам люстра 0,8 метра. На Кольскім паўвостраве рэкорднага рубяжа 12 кіламетраў дасягнула звышглыбокая свідравіна, і прабурыць яе ўдалося дзякуючы абсталяванню, створанаму на савецкіх заводах. Бурнымі тэмпамі развіваецца робатабудаванне. Калі ў 1975 годзе ў СССР прымянялася ў вытворчых умовах 250 прамысловых робатаў, у 1980-м — 6 600, то толькі ў адным 1984 годзе вытворчасць прамысловых робатаў перавысіць 11 тысяч штук. Ужо к будучаму году большую частку іх парка ў СССР складуць роботы другога пакалення, аснашчаныя рознымі адчувальнымі элементамі, уключаючы тэхнічны зрок. У галіне робатызаванай Савецкі Саюз ажыццяўляе сумесную праграму з іншымі краінамі СЭУ, і чакаецца, што к 1990 году ў саюзнасці будзе асвоена 200 тысяч прамысловых робатаў.

На такім фоне нялёгка вылучыцца. І тым не менш усеагульную ўвагу прыцягнула да сябе наведанае генеральнага дырэктара Маскоўскага аўтамабільнага завода імя Ленінскага камсамола Валянціна Каломнікава аб перабудове гэтага прадпрыемства і пераходзе яго на новую тэхналогію.

У чым справа? Аўтамабілі не ядзерныя рэактары, лазеры, касмічныя апараты ці мікрапрацэсары. Аўтамабільная прамысловасць — галіна з вялікім стажам. Не з'яўляецца сенсацыяй і факт абнаўлення тэхналогіі і — адпаведна — пераходу на новую прадукцыю. У 1984 годзе ў Савецкім Саюзе намячаецца асвоіць каля 3 900 новых відаў машын, аб-

сталывання, прыбораў, матэрыялаў, а зняць з вытворчасці 2 200 старых відаў прадукцыі. Такія бязлітасныя «правілы гульні» тэхнічнага прагрэсу.

Сутнасць паведамлення Каломнікава заключаецца ў тым, што кіруемая ім аўтамабільная фірма стварае гібкую аўтаматызаваную вытворчасць. Гэта вытворчасць, здольная на хад, без змены абсталявання, перастройвацца на выпуск прывычна новай прадукцыі. Для індустрыі — надзвычай заманліва перспектыва. Але і рэалізацыя яе патрабуе немалых намаганняў, немалых і затрат. Спецыялісты параюнаваюць стварэнне гібкай аўтаматычнай вытворчасці па складанасці і значнасці з распыраннем праблемы асваення касмічнай прасторы. Уласна кажучы, гутарка ідзе аб перавароне ў машынабудаванні. А Маскоўскі аўтамабільны завод імя Ленінскага камсамола выбраны выпрабавальным палігонам для рэалізацыі гэтай ідэі. Зразумела, ажыццяўляе яе ён не ў адзіночку, а ў цеснай кааперацыі як з савецкімі, так і з замежнымі фірмамі, якія вырашаюць гэтую праблему. У прыватнасці, да вырашэння яе прыцягнуты навуковыя ўстановы такіх магутных савецкіх прамысловых галін, як электратэхнічная, электронная, станка- і прыборабудаваннічкая.

Следам за Маскоўскім аўтамабільным заводам імя Ленінскага камсамола, які пачне выпуск прадукцыі па гібкай тэхналогіі ў пачатку 1986 года, на яе шырока будучь пераходзіць многія савецкія прадпрыемствы.

Паводле падлікаў прэзідэнта Акадэміі навук СССР Анатоля Аляксандрава, аўтаматызацыя ў савецкай прамысловасці павялічыць прадукцыйнасць працы ў 2—2,5 раза, а на няспынных вытворчых вызваліць каля палавіны працуючых. Але такое «выцясненне» людзей робатамі не хвалюе савецкіх працоўных. Аўтаматы змяняць іх на цяжкую і манатонную працу, дадуць магчымасць большай колькасці працоўнікоў авалодаць творча насычанымі прафесіямі.

Леанід КОРАНЕУ.

РАБОЧАЯ СЯМ'Я Ў ЛЮСТЭРКУ СТАТЫСТЫКІ

ЗАРАБОТНАЯ ПЛАТА, ПАДАТКІ І ЦЭНЫ

Савецкі Саюз належыць да ліку тых нямногіх краін свету, дзе заработная плата з году ў год расце, а цэны на тавары і паслугі першай неабходнасці і падаткі застаюцца практычна нязменнымі. У такім спалучэнні кожны дадатковы рубель у бюджэце савецкай сям'і абарочваецца рэальнай прыбыткай у яе даходах, стымуючы пакупную здольнасць і як вынік рост узроўню жыцця.

Заробная плата — асноўная крыніца даходаў савецкіх людзей. Яе доля ў бюджэце сям'і прамысловага рабочага складае прыкладна 74 працэнты. У абсалютным вылічэнні гэта ў сярэднім каля 200 рублёў у месяц, а ў такіх галінах, як транспарт, металургія, хімічная, горнарудная і вугальная прамысловасць і некаторых іншых, сярэдняя заробная плата дасягае 250 і больш рублёў. У той жа час у гандлі, сферы паслуг яна ніжэй за сярэдні ўзровень, які ў пераліку на ўсіх занятых у народнай гаспадарцы СССР складае на сённяшні дзень 182 рублі. У параўнанні з 1965 годам гэта амаль у два разы больш, а ў параўнанні з 1980 — на 8 працэнтаў.

Такім чынам — 182 рублі. Многа гэта ці мала?

Перш чым гаварыць аб рэальным кошце заробнай платы, давайце вылічым з яе падаткі. У СССР большасць працаздольнага насельніцтва плаціць толькі адзін падатак — падаходны, стаўкі якога хістаюцца ад 0,25 працэнта да 13.

Па паніжаных стаўках падатак бярэцца з кожнага рубля, які перавышае мінімальны заробаток у краіне. Яго цяперашняя мяжа — 70 рублёў у месяц. Значыць, з 71 рубля падаходны падатак бярэцца ў размеры 0,25 працэнта і далей з нарастаннем да 8,2 працэнта са 100 рублёў і 13 працэнтаў з кожнага рубля звыш гэтага ўзроўню.

Ведаючы цяпер механізм вылічэння падаходнага падатку, няцяжка падлічыць, што са 182 рублёў агульная сума падатковых адлічэнняў складае каля 20 рублёў. Такім чынам, для расходаў на ўласныя патрэбы кожны атрымлівае на рукі 162 рублі.

Рэальнае значэнне гэтых грошай можна адчуць толькі на рынку тавараў і паслуг. За кілаграмовую булку папулярнага ў Маскве арлоўскага хлеба кожная гаспадыня плаціць 18 капеек, за кілаграм бульбы — 10, першасортнай ялавічыны — 1 рубель 90 капеек, за літр малака — 22 капейкі, дзесятак яек — 90 капеек.

Кожны гараджанін штодзённа карыстаецца грамадскім транспартам: кошт праезду на метро і аўтобусе — 5 капеек (без якіх-небудзь абмежаванняў), на тралейбусе — 4 капейкі, трамваі — 3. Уваходная плата на дзённы сеанс у любым кінатэатры — ад 25 да 50 капеек, на вячэрні — да 75.

У СССР большасць насельніцтва жыве ў арэндаваных у дзяржавы кватэрах. Кватэры бываюць розныя — ад адна- да чатырохпакаёвых і больш, аднак часцей за ўсё двухпакаёвыя, якія падастаюцца сем'ям з трох чалавек (ён, яна і дзіця — найбольш распаўсюджаны ў СССР тып сям'і). Дык вось, арэнда такой кватэры разам з уносамі за камунальныя паслугі абыходзіцца сям'і ў сярэднім 14—15 рублёў у месяц. Улічваючы, што ў СССР працуюць, як правіла, абодва — муж і жонка, у іх бюджэце доля кватэрнай платы складае крыху больш за 4 працэнты.

Да непазбежных расходаў сям'і варты аднесці і штодзённыя абеды на рабоце (муж і жонка ў сярэднім трацяць на гэта ў суме паўтара-два рублі), затраты на ўтрыманне малага ў дзіцячым садзе ці яслях (12,5 рублёў ў месяц).

Як бачым, у параўнанні з прыведзенымі вышэй цэнамі і коштам асноўных паслуг заробная плата ў размеры 162 рублі забяспечвае дастаткова высокі жыццёвы ўзровень. Аднак, калі гаварыць пра такія тавары, як аўтамабіль, каляровы тэ-

лэвізар, двухкамерны халадзільнік і да таго падобнае, яна, натуральна, выглядае недастатковай. І ў гэтым, дарэчы, няма нічога дзіўнага. Як і ў іншых краінах, у СССР, каб набыць тавары такога асартыменту, насельніцтва паступова накупівае сродкі ці карыстаецца крэдытам, кошт якога самы нізкі ў свеце — ад 0,5 да максімум 3 працэнтаў.

Словам, як бы там ні было, а продаж аўтамабіляў у СССР з кожным годам расце (у параўнанні з 1970 годам ён павялічыўся больш чым у 10 разоў) і попыт на іх паранейшаму высокі. Амаль кожная сям'я мае тэлевізар (каляровы ці чорна-белы), радыёпрыёмнік, халадзільнік, пральную машыну. Насычанасць рынку гэтымі таварамі цяпер такая, што дазваляе задаволіць самы патрабавальны густ.

Разам з тым Савецкая дзяржава ніколі не мела і не мае на мэце забяспечыць усіх легкавымі аўтамабілямі, абгрунтавана разглядаючы іх не як прадмет першай неабходнасці, а тым больш вырашаць з іх дапамогай праблему ўнутрыгарадскіх пасажырскіх перавозак. Празмерная насычанасць гарадоў імі здольна толькі абвастрыць становішча.

Эканамісты падлічылі, што для горада аптымальныя прыкладна 30 аўтамабіляў на 100 сямей. Далей пачынаюцца нарастаючы складанасці з паркоўкай, хуткасю рязды па горадзе, «пробкамі» ў гадзіны пік і да т. п. А калі шчыльнасць насычэння дасягае 100 на 100, горад з пункту гледжання транспартнай даступнасці паралізуецца.

Таму Савецкі Саюз робіць стаўку на развіццё грамадскіх сістэм руху ў горадзе, укладваючы ў гэтую справу вялікія сродкі. А высокая цана на аўтамабілі — своеасабліва кампенсацыя, адна з крыніц ліквідацыі дыспрапорцый паміж затратамі на стварэнне і ўтрыманне грамадскага транспарту і нізкім коштам праезду. Такім шляхам пераразмяркоўваецца ў маштабе краіны звыш 2 мільярдаў рублёў. Пераразмяркоўваецца ў інтарэсах большасці, тых, хто карыстаецца аўтобусам, метро, тралейбусам, трамваем.

Вяртаючыся да размовы пра заробную плату, нельга не напамінаць пра той вялікі ўплыў, які аказваюць на яе пакупную здольнасць паслугі сістэм аховы здароўя і адукацыі — яны ў СССР бясплатныя, а ўсе выдаткі ў гэтых сферах пакрываюцца з так званых грамадскіх фондаў спажывання. Важна таксама і тое, што з зарплаты не вылічаюць страхоўку ў лік будучай пенсіі ці на выпадак хваробы, на аплату штогадовых водпускаяў, якімі ў СССР карыстаюцца ўсе занятыя ў народнай гаспадарцы, а гэта каля 130 мільёнаў чалавек. Нават паездка на курорт не кладзецца цяжарам на сямейны бюджэт: прыкладна 70 працэнтаў, а ў некаторых выпадках і ўсе расходы ў сувязі з гэтым бярэ на сябе дзяржава.

Словам, які б бок жыцця мы ні ўзялі, абавязкова ў той ці іншай ступені адбываецца дапамога грамадства, што ў выніку павялічвае рэальнае значэнне прамых грошавых даходаў насельніцтва. І гэтая дапамога з кожным годам узрастае. Калі ў 1940 годзе агульная сума затрат дзяржавы на фінансаванне бясплатных для насельніцтва ці льготных даброт і паслуг складала 4,6 мільярдаў рублёў, то к 1965 году яна павялічылася амаль у 10 разоў, а ў 1980 (у параўнанні з 1965 годам) — амаль у 3 разы.

У 1983 годзе на ўсе віды сацыяльнай дапамогі, уключаючы медыцынскую і адукацыю, было выдаткавана звыш 134 мільярдаў рублёў, ці ў пераліку на кожнага жыхара краіны — каля 500 рублёў. Значыць, для сям'і з 4 чалавек нябачная прыбытка да даходаў склала прыкладна 2 000 рублёў у год. Значэнне гэтых сродкаў у жыцці савецкіх людзей цяжка пераацаніць. У спалучэнні з даходамі па працы яны забяспечваюць няўхільны і дынамічны рост узроўню і якасці жыцця ў краіне.

Віктар СТАРАСЦІН.

В СОВЕТСКОЙ ШКОЛЕ НАЧАЛСЯ УЧЕБНЫЙ ГОД — ПЕРВЫЙ ГОД ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ НОВОЙ РЕФОРМЫ

НЕ ИЗОЛИРОВАННО ОТ ДРУГИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СИСТЕМ МИРА

Почему в Советском Союзе, в стране с устойчивыми традициями и неизменными принципами народного образования, отлаженной системой просвещения, возникла необходимость в нынешней реформе общеобразовательной и профессиональной школы?

Ответ и прост, и сложен одновременно. СССР вступил в такой этап своего развития, когда интенсификация развития его экономики, науки и культуры, совершенствование социальных отношений требуют совершенствования и всех других сфер, и прежде всего сферы, от которой зависит будущее, — образования. Таким образом, принципиальная цель реформы — коренное улучшение всего дела обучения и воспитания, подготовки молодых поколений к жизни и труду.

О некоторых особенностях развития советской образовательной системы и новой реформы школы в беседе с корреспондентом АПН рассказывает министр просвещения СССР Михаил ПРОКОФЬЕВ.

Корр.: — В какой степени система школьного образования в СССР является отражением мировых проблем и мирового педагогического опыта? Каковы специфические черты советской системы просвещения?

Министр: — Научно-техническая революция не могла не повлиять на все образовательные системы мира. Тенденции их современного развития весьма схожи: повсюду повышается общий уровень образования, повсюду требуется все более квалифицированный работник, а программы школ вводятся основы новых наук (экологии, социологии, права), все больше внимания уделяется вопросам войны и мира, семьи и полового воспитания, урбанизации. Это все мировые проблемы, и мы, разумеется, не стоим от них в стороне.

Но советская школа зиждется на своей, социалистической основе воспитания молодых поколений. В СССР отсутствуют частные привилегированные школы, а следовательно, нет почвы для социальной селекции детей, развития их элитарности. Нет и тупиковых учебных заведений — каждый этап обучения преемствен, последовательно приводит на более высокую ступень, вплоть до университетской. Доступность любого вида образования обеспечивается его бесплатностью. Таким образом, в советской образовательной системе изначально заложены равные возможности для каждого члена общества, а по получении образования — последующее обеспечение работой.

СССР — единственная страна, где реально осуществлено полное среднее образование для всей молодежи. Ныне мы вплотную приблизились к равному уровню образованности молодых поколений во всех союзных республиках, на глазах стираются различия в качестве подготовки городской и сельской молодежи. Советская школа многонациональна, обучают в ней на 52 языках народов СССР, а в единых программах национальных школ учтена региональная специфика, предусмотрено углубленное изучение родной литературы, истории, географии.

Отличительной чертой системы просвещения в СССР (и в других социалистических странах) является государственная система внешкольных учреждений — многочисленных Дворцов пионеров, станций юных техников и натуралистов, детских художественных студий, железных дорог, автоградов и т. д. Замечу, что на 143 ты-

копленный в мире прогрессивный педагогический опыт и результаты зарубежных исследований при разработке реформы советской школы?

Министр: — Я уже говорил: мы развиваемся не в изолированном обществе. И в области образования у СССР широко налажены международные связи. Разумеется, советские спе-

реформы, и в частности над проблемой трудового обучения в школе, мы использовали практический опыт, накопленный в этом отношении в ГДР и ЧССР. Для нас, правда, идея трудового воспитания не была нова, еще полвека назад первые советские педагоги Н. Крупская и А. Макаренко разработали принципы обучения и воспитания детей в труде.

В другом положении реформы — переходе на обучение детей с 6 лет — также был учтен опыт других социалистических стран, но справедливости ради и тут стоит сказать, что научные исследования по этой проблеме начались в СССР в 1947 году, однако были приостановлены, т. к. страна отдала предпочтение развитию системы дошкольного воспитания, чем сегодня, как мне кажется, мы вправе гордиться. Так что для Советского Союза обучение шестилетних ребятшек — проблема больше социальная и экономическая, нежели педагогическая. Долгое время многочисленные опросы родителей выявляли, что им предпочтительнее отдавать детей в детский сад, а не в школу. А это было вполне естественно: государство не имело возможности одновременно создавать соответствующие комфортные условия для малышей и в детских садах, и в начальных классах школ. Ныне такая возможность появляется: новые школы будут строиться по совершенным проектам, предусматривающим игровые комнаты, спальни, рекреации и т. д. Старые же школьные здания подвергнутся реконструкции. Эта проблема на десятилетие вперед, она будет реализовываться постепенно, в зависимости от местных условий. А пока, в переходный период, первоначальное обучение малышей будут получать двойным путем: и в подготовительных классах начальных школ, и в старших группах детских садов.

Корр.: — Советский Союз принимает активное участие в деятельности ЮНЕСКО, и в частности в сфере образования. Учитывались ли разработки и рекомендации ЮНЕСКО при подготовке реформы?

Министр: — Думаю, стоит заметить, что СССР за 30 лет пребывания в этой влиятельной и авторитетной организации часто был инициатором многих ее важных начинаний и свершений, активным участником разработки всех основных документов, планов и программ. Многие советские специалисты

участвовали и участвуют в международных научных исследованиях по линии ЮНЕСКО, выступали и выступают в качестве консультантов и экспертов по многим проблемам образования.

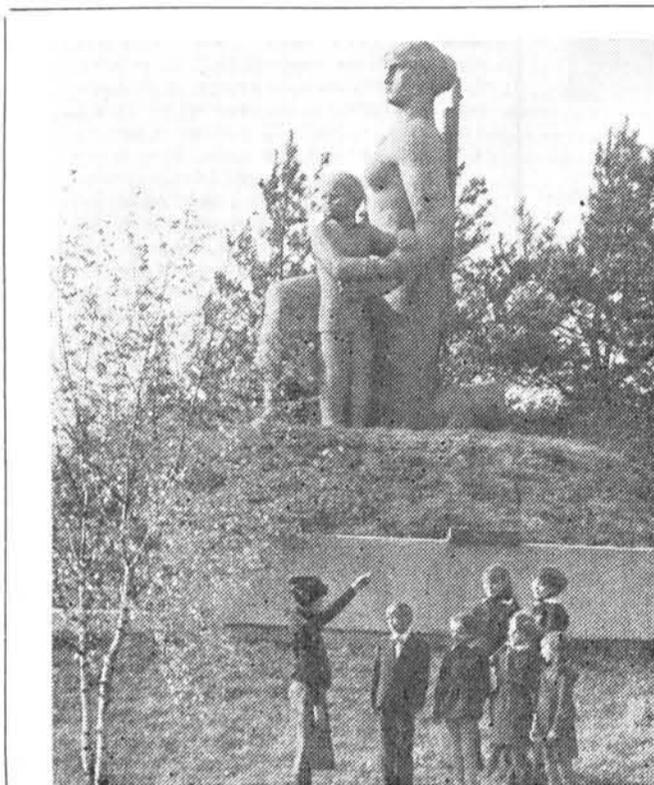
Таким образом, мы — при подготовке реформы, — не могли не учитывать того, что давно является для нас реальностью, существует десятилетия. Судите сами: во многих документах, принятых ООН, например, во Всеобщей Декларации прав человека (1948 год), провозглашается (среди социально-экономических прав) право на труд, на свободный выбор работы, на защиту от безработицы и т. д. Но последний безработный зафиксирован в СССР в... 1930 году! А в Декларации прав ребенка (1959 год) провозглашаются равные права детей в области воспитания, образования, обеспечения, физического и духовного развития независимо от расы, цвета кожи, родного языка... Но все эти принципы закреплены Советской Конституцией! Стоит напомнить, что еще в ноябре 1917 года Декларацией прав народов России утверждалось равенство и суверенность народов России, отмена всех и всяких национальных и национально-религиозных привилегий, ограничений и т. д.

Корр.: — По статистике ЮНЕСКО, в мире сейчас 814 миллионов неграмотных взрослых, а 123 миллиона детей школьного возраста не посещают школу. Известно, что в СССР неграмотность ликвидирована уже несколько десятилетий назад, а сейчас по новой реформе планируется дополнить всеобщее среднее образование молодежи всеобщим профессиональным. Каковы, на ваш взгляд, исходя из опыта СССР, предпосылки и приоритеты для ликвидации неграмотности в мире?

Министр: — Считаю, что основа успеха кроется в степени участия государства и правительств в этой проблеме. Т. е. ликвидация неграмотности должна стать первоочередной задачей общества. Это главное. Второе — участие самих широких масс, как это было в свое время (в 20-х годах) в Советской России. У нас был тогда провозглашен лозунг: «Грамотный — обучи неграмотного». В кампании участвовали все: взрослые учили и учились, дети обучали взрослых. В 1919 году был издан Декрет Совета Народных Комиссаров, по которому все население в возрасте 8—50 лет обязывалось обучаться грамоте. Вот и нынешний опыт по ликвидации неграмотности в таких странах, как Никарагуа или Эфиопия, подтверждает мои доводы. Причем важно, что обучение грамоте носит там не элементарно-просветительский характер, а имеет функциональную направленность (знакомство с основами санитарии, борьбы с болезнями, рекомендации по профессиям и т. д.).

Хочу добавить, что Советское правительство учредило в рамках ЮНЕСКО ежегодную премию имени Н. Крупской, которая присуждается организациям и лицам за достижения в области ликвидации неграмотности.

Беседу вел
Валерия ПРУТ.

В годы Великой Отечественной войны погиб каждый третий житель Октябрьского района Белоруссии — легендарной Рудобельской республики, которую фашисты так и не смогли покорить. На протяжении всей войны на этом небольшом кусочке белорусской земли сохранялась Советская власть.

В честь героев Рудобелки благодарные потомки возвели этот памятник (на снимке). Сотни тысяч людей побывали тут. Сюда приходят и в будни, и в праздники, чтобы отдать дань памяти тем, кто отстоял свободу и независимость нашей Родины. Около памятника проводятся и Уроки мужества, которые стали традиционными в советской школе. Бывшие рудобельские партизаны, учителя рассказывают детям о подвигах их земляков, защищавших этот край от немецко-фашистских оккупантов. На примере старших поколений наша молодежь учится верности Отчизне.

сдачи общеобразовательных школ в Советском Союзе приходится 193 тысячи подобных внешкольных учреждений! Понятно, что они весьма ценная форма развития индивидуальных способностей и склонностей ребенка в дополнение к школьной программе.

Корр.: — Учитывались ли на-

циалисты изучают мировые системы просвещения и творчество конкретных педагогов-новаторов. Для этой цели созданы специальные отделения в научно-исследовательских институтах, их труды постоянно публикуются в педагогической печати.

Работая над проектом новой

За последние три года в Белоруссии открылась 151 новая средняя школа. Одну из них вы видите на снимке. Построена она в микрорайоне белорусской столицы — Зеленый Луг-5. Кроме просторных и светлых классов, комплекс включает в себя спортивный и актовый залы, столовую, спортивный городок. На строительство этой школы государство затратило более миллиона рублей.

«Немига» — так назвали новое кафе, открывшееся недавно в Минске. Расположенное вблизи улицы Немига, оно стилизовано под корчму, украшено панно с видами старых городских кварталов. В кафе потчуют посетителей фирменными блюдами белорусской национальной кухни.
НА СНИМКАХ: официантка Елена ПЕТРАШОНОК. На панно — уголок старого Минска; в кафе «Немига».

Фото Ч. МЕЗИНА.

ЛИТЕРАТУРА СЛУЖИТ ДЕЛУ ОБЩЕНИЯ НАРОДОВ

В ДЕЛИ СЛЫШНЫ БЕЛОРУССКИЕ МОТИВЫ

Я работал в Дели экспертом по советской литературе в Центре русских исследований Университета имени Джавахарлала Неру в 1981—1983 годах. В кругах русистов мира Центр пользуется репутацией серьезного научно-исследовательского и учебного заведения. Он был открыт 14 ноября 1965 года в качестве основного в Индии высшего учебного заведения, предназначенного для подготовки специалистов по русскому языку и литературе, как учреждение, призванное укреплять взаимопонимание и доверие между двумя великими народами. Советское правительство подарило Центру прекрасную библиотеку, тысячи книг и различных периодических изданий на русском языке, а также превосходное техническое оборудование для учебного процесса (магнитофоны, проекторы, пишущие машинки и т. д.). В соответствии с правительственным решением Московский университет должен был ежегодно выделять пять стипендий для поощрения лучших студентов и преподавателей Центра.

В считанные годы Центр стал крупнейшей единицей Института иностранных языков, подразделение университета: так интенсивно в Индии не изучался ни один иностранный язык (не считая английского). В Центре осуществляется языковая программа, рассчитанная на пять лет. Институт же готовит специалистов и по немецкому, испанскому, французскому, арабскому, японскому, китайскому и другим языкам.

При Центре имеется аспирантура, Центр регулярно организует курсы повышения квалификации, семинары, симпозиумы для преподавателей русского языка, работающих в университетах страны, выпускники Центра получают звание магистра гуманитарных наук по специальности «русский язык». Наш язык изучается ныне более чем в пятидесяти университетах Индии, преподается в средних школах и колледжах. Выпускники Центра работают также переводчиками в министерствах и различных учреждениях культуры, на предприятиях, в торговых фирмах.

Преподавательский коллектив Центра тесно связан с нашей научно-педагогической общественностью, прошел профессиональную подготовку в университетах СССР. В Центре преподают профессора-языковеды. Ежегодно здесь трудятся 6 советских специалистов, которые добросовестно передают студентам свои знания. Кроме того, они (как и их индийские коллеги) стремятся шире и глубже познакомить учащихся с советской действительностью, с историей и культурой народов СССР.

Ученые Центра давно уже поддерживают связь с белорусскими русистами. В 60-е годы здесь преподавал литературу профессор Минского педагогического института имени Максима Горького Иван Ро-

занов. Он хранит в памяти красочные индийские впечатления, с удовольствием в разговоре перебирает яркие подробности работы в Центре. В 70-е годы здесь работали языковеды — профессор Белорусского государственного университета имени В. И. Ленина Николай Павленко и старший преподаватель университета Владимир Будаев.

Индийские коллеги с искренним уважением говорят о белорусских ученых, их добросовестности, деловитости. Совместно с Владимиром Будаевым доктор Багга и преподаватель Менон написали учебник русского языка для нефилологических специальностей. В 1979 году три месяца в Минске Багга и Менон консультировались с Будаевым по научно-методическим проблемам, которые вставали в процессе работы над рукописью. Индийские русисты живо рассказывают о понравившейся им столице Белоруссии, о простых и внимательных людях.

Баггу и Менона впечатлило своеобразие белорусской речи. Они побывали в белорусском театре имени Я. Купалы. Их потянуло к белорусским книгам, разумеется, прежде всего к современным: всегда полезно заглянуть в духовный мир людей, среди которых живешь.

В январе 1982 года в Дели побывал Алесь Адамович. К сожалению, обстоятельства не позволили писателю повстречаться с сотрудниками Центра. Адамович в беседе со мной говорил о красоте памятников индийской старины. И о том, что он не мог не отозваться душевно на живой огонек, который горит в глазах простых индийцев.

Белорусские мотивы слышны в Дели. Р. И. Мукобыхал, наша соотечественница, 18 лет назад вышедшая замуж за индийского профессора, тогда московского аспиранта, и активно пропагандирующая советский образ жизни, собирается поставить в школе, где учатся ее дети, белорусский танец. В доме у Раисы Ивановны постоянно звучат записи песен в исполнении популярного белорусского фольклорного ансамбля «Песняры». Эта музыка волнует и хозяйку, и ее гостей.

Мне вспоминается, как темпераментно реагировали студенты на мои беседы о Белоруссии, ее природе, истории, о героических свершениях народа, о молодежи. Студентов интересовало многое, в особенности учеба и быт белорусских сверстников, характер их участия в общественно-политической жизни республики, их знания об Индии.

Как известно, Индию, ее трудолюбивый народ у нас знают и любят не случайно. Аспирантка Мадху Мера решила написать диссертацию на тему «Образы Индии в советской литературе». Возможно, что к тому времени, когда ее замысел созреет, она познакомится с очерком Алеся Адамовича, в котором отразятся его индийские впечатления.

На заседании организованного

мною дискуссионного клуба советской литературы я выступил с сообщением «Взгляд на белорусскую литературу». Говорил, разумеется, о классиках Я. Купале, Я. Коласе, М. Богдановиче, о ведущих мастерах современной белорусской прозы, поэзии, драматургии, о писателях, отдающих свой труд интересам молодежи. Непринужденно зашел разговор о национальном своеобразии белорусской литературы, о творчестве замечательных прозаиков — А. Адамовича, И. Науменко, И. Шамякина, Я. Брыля, В. Козько, А. Жука, А. Кудравца, М. Лобана, Я. Сипакова, поэтов — М. Танка, П. Панченко, Р. Бородулина, Г. Буравкина, А. Вертинского, Н. Гилевича, А. Гречаникова, В. Зуенка, К. Киреенко, драматургов — Н. Матуковского, А. Петрашкевича, А. Дударева.

Мое выступление имело прямые следствия. Ко мне обратился студент 4 курса Шакил Насар, человек с творческой жилкой, за советом: он собирается поступать в аспирантуру Бомбейского университета, должен написать вступительный реферат. Кому из современных белорусских прозаиков посвятив исследование, в частности, спрашивает он. Рекомендую ему прочитать произведения таких, например, крупных мастеров, как В. Быков, Б. Саченко, И. Чигринов, И. Пташников, В. Короткевич, сосредоточиться на их раздумьях о необходимости героизма, о негасимой страсти человека к подвигу. Помогут студенту разобраться в мире современной белорусской художественной мысли и работы известных литературоведов С. Александровича, Д. Бугаева, Н. Гринчика, В. Коваленко, М. Лазарука, А. Семеновича, П. Ткачева. К месту было указать, что профессора А. Адамович, И. Науменко — ученые-литературоведы, получившие высокое признание и как авторы фундаментальных исследований белорусской литературы.

Еще через некоторое время ко мне подошли активисты клуба, студенты-филологи и будущие переводчики. Таслим, Кондепури Лаванья, Анита Рой Чоудри захотели поделиться впечатлениями от стихотворений Я. Купалы, Я. Коласа, которые были прочитаны ими на страницах журнала «Советская литература» (на английском языке): «Купала и Колас связаны с родной почвой, средой, так красиво пишут об этом, жаль, что мы только начинаем узнавать о них».

Прошло более года, как я, выполнив свой долг, покинул родной Дели. На мое место приехал другой специалист. Культурные связи между Индией и нашей республикой развиваются. И мне легко теперь представить, с каким трепетом ловят каждое слово советского преподавателя слушатели Центра русских исследований в Дели.

Валерий НЕФЕДОВ.

НА ЗЕМЛЕ ОТЦОВ

ЧТО ОНИ ДУМАЮТ О НАС

«Летом снова собираюсь на Родину. Буду гостить у брата в Вилейке. Побываю в Минске, тогда зайду и в редакцию «Голосу Радзімы», — писала в письмах из Бельгии Лидия Слепцова и обязательно передавала привет от членов своей многочисленной семьи. С одной из ее дочерей, Габи, я познакомилась в Боме на вечере, посвященном Великой Октябрьской революции. Наши землячки, как всегда, приехали на праздник с мужьями, детьми, внуками.

Помню, меня поразила тогда восторженность, теплота, с которыми Габи рассказывала о Белоруссии, о своих родственниках, у которых она побывала с матерью. «Я просто влюблена в советских людей, — говорила моя молодая собеседница, — Они искренние, гостеприимные, доброжелательные и счастливые. Очень хочу снова приехать к вам. А была бы возможность, навсегда бы осталась в Белоруссии».

Габи, видимо, приедет в следующий раз, а этим летом Лидия Слепцова привезла с собой в Вилейку почти всю свою остальную семью. И в редакцию к нам они тоже пришли все вместе.

— Это мой муж Жюлес ван Аске, — представила Лидия Васильевна, — сын Иозеф, его жена Жозефина, моя дочь Лидия.

Они приехали сюда, потому что очень хотели ближе познакомиться с Советской страной, больше о ней узнать. Дети считают, что Родина матери не чужая и им.

— Мы убедились здесь, — сказал Иозеф Янсен, — что советские люди про бельгийцев знают гораздо больше, чем мы о них. В этом, я думаю, виноваты не только сами бельгийцы. Им просто неоткуда черпать информацию, потому что газеты, телевидение очень редко рассказывают о том, что происходит в Советском Союзе, что вообще представляет собой эта страна и ее народ.

— Ну вот, вы почти месяц прожили у родственников, что вы теперь думаете о нас? — спросила я у Иозефа. И снова, как тогда от Габи, услышала:

— Люди здесь более счастливые, чем у нас.

Счастливые потому, что нас не гнетет забота, где и как найти работу, мы не боимся остаться без куска хлеба, наши дети, если захотят, закончат институт. Одним словом, у нас нет вечного страха перед жизнью, она не ставит перед нами неразрешимых социальных проблем.

Родственники Лидии Васильевны — брат Евгений, его жена Светлана, их сын Василий — старались, конечно, чтобы гости не скучали, как можно больше увидели. Несколько раз они все вместе приезжали в Минск, гуляли по улицам, паркам, катались на метро, обедали в ресторане.

— Ресторан — это хорошо, — сказал Жюлес, — но никакие деликатесы не сравнятся с белорусским борщом и ухой.

Уху варили, как мне рассказали, на свежем воздухе, после рыбалки на Вилли.

И еще одно незабываемое впечатление гостей — праздник в ночь на Ивану Купалу.

— Я вспоминала свою молодость, довоенное время в Могилеве, — рассказывала Лидия Васильевна. — Молодежь тогда, как и теперь, собиралась вместе. Мы пели песни, танцевали. Купальскую ночь в Вилейке не забудут и мои и дети, и муж. Это было очень красивое зрелище: плывущие по реке огоньки, народные песни. А самое главное — веселье по-настоящему счастливых людей. Они с удовольствием трудятся, умеют отдыхать.

Д. ЧЕРКАСОВА.

Творы Юрыя Нагібіна шырока вядомыя. Ён аўтар сцэнарыяў многіх папулярных фільмаў — «Старшыня», «Чайкоўскі», «Бабіна царства», «Дэрсу Узала» і інш. Прызнанне чытачоў заслужыў ён і як майстар апавядання, героямі якога з'яўляюцца нашы сучаснікі.

— «Гэта дрэва нашай Радзімы, — сказала маці. — Руская бяроза...» Гэтыя словы з вашай аповесці міжволі ўспамінаеш тут, Юрыі Маркавіч, у вашым рабочым кабінце, вокны якога звернуты да цудоўных падмаскоўных бяроз...

— Я гэтую фразу чуў у рэальным жыцці, таксама ад маці. Я гараджанін, карэнны масквіч. Не выпадкова назваў невялікіх пруды «гасцінцам нашага дзяцінства»... Але я і мае аднагодкі ведалі і любілі лес. Паўлік Чардынцаў, герой аповесці, з якой вы ўзялі цытату, назаўсёды застаўся ў тым, знявечаным вайной лесе. Назаўсёды засталіся ў ваенным ліхалецці тысячы і тысячы яго аднагодкаў... Я часта пішу пра сваё пакаленне, пра тых, каму выпала жыць ад вайны да вайны: нарадзіцца ў грамадзянскую, загінуць у Вялікую Айчынную.

— У вашых апавяданнях і аповесцях заўсёды бачна і нябачна прысутнічае тэма вайны. Нават у такой, здавалася б, мірнай кнізе, як «Берандзеў лес», дзе апісана прыжосць Валдая, любові, складаныя чалавечыя ўзаемаадносіны...

— Я — былы франтавік. Натуральна, што забыць пра вайну не магу і не хачу, каб забылі іншыя. Сябе лічу «дзержэцірам смерці». Бо многія мае аднагодкі не вярнуліся з фронту, у тым ліку і аднакласнікі. Я апісваю вайну не як працэс, а як вынік, не як дзеянне, а як уздзеянне яе на чалавечыя лёсы. Таму можна сказаць так, што ў маіх апавяданнях час звычайна або перадваенны, або пасляваенны... Хоць пішу я аб нашым сучасніку, успаміны аб

КРЫТЫКІ ЧАСТА НАЗЫВАЮЦЬ ЯГО

ПІСЬМЕННИКАМ НЕЧАКАНЫМ...

ПІШУ АБ ТЫМ, ЧЫМ ЖЫВУ

вайне жыўшы заўсёды — у параненых душах, лёсах, пакаленнях.

— Героі вашых твораў інжынеры, урачы, калгаснікі, егеры ў мяшчорскіх лясках, гід у Бухенвальдзе. Дзе вы бераце свае сюжэты?

— Чалавека прымушае пісаць сапраўдная душэўная патрэба выказацца. Калі ж патрэбы такой няма, дык і няма чаго траціць паперу. А сюжэты? Іх дае мне само жыццё. Яно адарыла мяне ў большай частцы маіх апавяданняў гатовымі героямі, з усімі абставінамі. Часам я быў толькі сведкай тых або іншых падзей, часам — удзельнікам, часам — галоўнай дзеючай асобай.

Адным з правабраў майго Трубнікава ў фільме «Старшыня», мабыць, можна назваць вядомага старшыню з Магілёўшчыны, Героя Савецкага Саюза, а пазней Героя Сацыялістычнай Працы Кірылу Арлоўскага. Аб ім мне шмат раскаваў кінарэжысёр Зархі. І вось, ужо ўлюбёны ў Арлоўскага, я накіраваўся да яго ў калгас.

«Вобразам быць магу, а правабразам — не жадаю!» — заявіў Арлоўскі, свідуючы мяне сваімі цёмнымі вачамі. Пры ўсёй збянтэжанасці я адчуў захваленне. Бо зразумеў, што менавіта з яго буду пісаць свайго «старшыню». У Арлоўскім адрасу была відаць натура моцная і своеасабліва.

Апавяданні прыходзяць да мяне часам і больш складаным шляхам... Так, як напрыклад, «Зімовы дуб». Хлопчык Савушкін заўсёды спазняецца ў школу, чым балюча раниць маладую сельскую настаўніцу Ганну Васільеўну. Тады яна вырашыла

пагутарыць з яго маці, нячэкай у санаторыі, удавой загінуўшага на вайне салдата. Пасля заняткаў настаўніца і вучань накіроўваюцца праз лес у санаторыі. Па дарозе з Ганнай Васільеўнай адбываецца тое ж, што і з Савушкіным: заворожана прыгажосцю зімовага лесу, магутнасцю казанна цудоўнага дуба, яна спазняецца на сустрэчу з маці вучня...

А нарадзілася гэта апавяданне так: скончылася вайна, і гады праз два я прыехаў з карэспандэнцкім заданнем у Смаленскую вобласць. Зіма, ззяючая, чыстая бэль смаленскіх лясцоў. І там я ўпершыню сустрэўся з велізарным, велічным дубам. Неадкладна запісаў свае ўражанні ў дзённік. Праз некалькі год зноў прыехаў у гэтыя мясціны адпачываць. Аднойчы, вяртаючыся з прагулкі па лесе, пачуў, як нячэка дакарала свайго сына: «Гора маё, зноў ты ў школу спазняешся!» Гэта было як электрычны разрад, які імгненна злучыў у адзіны сплаў разрозненыя элементы маіх назіранняў і роздумаў.

— Крытыкі часта называюць вас пісьменнікам нечаканым... Есць заўсёды гэтая нечаканасць у развіцці сюжэта вашых твораў. Вось хаця б аповесць «Цярпенне»...

— «Цярпенне» — гэта трагедыя. Трагедыя лёсаў, зламаных вайной, трагедыя кахання, трагедыя сям'і, якая не ўдалася, і «няўдалых» дзяцей. Але калі вы ўбачыце ў гэтым толькі трагедыю, вы памыліцеся. Мой галоўны герой Павел — згустак душэўнай магутнасці. Застаўшыся калекам, страціўшы каханую жанчыну, ён не перастае

быць прыгожым чалавекам. Сіла жыцця ў ім настолькі моцная, што перамагае ўсё...

Я атрымліваў пісьмы, дзе мне гаварылі, што я напэўна выдумаў сюжэт, каб «страшна было». Не, усе героі ўзяты з жыцця. Больш таго, пасля апублікавання аповесці, прыйшло пісьмо ад адной з чытачак, дзе практычна паўтараецца маё апавяданне: ён і яна любяць адзін аднаго, вайна разлучае іх. Яна лічыць яго загінуўшым, але працягвае кахаць. Выходзіць замуж за другога, але мужу пастаянна «зраджвае» з тым загінуўшым. І вось ужо ў сталым узросце яна атрымлівае пісьмо: піша жанчына, якая дала прытулак калеку, што вярнуўся з вайны. Гэта быў ён, які не жадаў паказацца на вочы любімай у такім вартым жалю выглядзе. І толькі пасля яго смерці жанчына, што даглядала яго, адважылася напісаць той, якому ён кахаў...

І вы ведаеце, чым закончылася гэтая гісторыя ў жыцці? Каханая, атрымаўшы пісьмо, пакідае свайго мужа і назаўсёды едзе ў тыя мясціны, дзе пахаваны ён. Так што жыццё часта падносіць самыя нечаканыя палогі ўчынкi ў дзеянні людзей. Дзе ўжо тут выдумаць?..

— Што вы лічыце галоўнай тэмай сваіх твораў? Правільнай, што вы перш за ўсё хочаце данесці да чытача?

— Я хачу дапамагчы чытачу адрозніваць у жыцці не толькі ружовую і чорную фарбы, але ўбачыць тое жыццё, якое ён сам стварае, хварэе ім, шукае ў ім найлепшыя шляхі. Мне блізкія словы Блеза Паскаля: «Я аднолькава ганьбу і тых,

хто ўзяў сабе за правіла ўсхваляць чалавека, і тых, хто яго абражае, і тых, хто смяецца з яго. Я з тымі, хто, стогнучы, шукае ісціну».

Наіўна думаць, што, прачытаўшы якую-небудзь кнігу, чалавек з усім яго шматгадовым вопытам і душэўнай інерцыяй раптам адрасу пераменіцца. Кніга можа дапамагчы разабрацца ў гэтым складаным жыцці, даць зарад сацыяльнага аптымізму. Можа абудзіць работу думкі, дапамагчы чалавеку патушыць у сабе нешта нізкае.

Я лічу, што пісьменнік можа і абавязаны мабілізаваць грамадскую думку, выклікаць у самых шырокіх слаях трывогу вакол якой-небудзь праблемы. Аналізаваць зрухі ў грамадскім жыцці, новыя ўзаемаадносіны — вось у чым задача пісьменніка. Тады ў кнігах будуць з'яўляцца жывыя, праўдзівыя вобразы. Прауючы, пісьменнік павінен суадносіцца са сваёй унутранай праўдай, адкрытымі вачамі глядзець на жыццё, па меры душэўных сіл у ім удзельнічаць. Жывучы сярод сваіх герояў, пішу аб тым, чым жывеш! Адзеньвай людзей, аб якіх пішаш, не з уяўлямай вышыні, не з нейкіх далечынь! Будзь сам у «кашы жыцця»! Калі ты моцна і глыбока перажываеш тое, аб чым пішаш, правалу не будзе. Усім хочацца бачыць у літаратуры адлюстраванне рэальнага жыцця, рэальнага чалавека. Сябе самога.

— Юрыі Маркавіч, што новага выйдзе ў вас хутка «з-пад машынкi»?

— Ведаеце, я заўсёды пішу ад рукі, пішучую машыну не люблю. Магчыма, на мяне падзейнічала парада Аляксандра Твардоўскага. Ён гаварыў мне: «Трэба пісаць ад рукі, тады лепш адчуваеш слова».

Зараз я праую над апавяданнямі аб нашых сучасніках, аб іх актыўным удзеле ў жыцці. Нядаўна я закончыў новы твор — «Ненапісанае апавяданне Самерста Мозма». Сюжэт яго «падарыў» мне сам Мозм пры сустрэчы.

Святлана ТУЗОЎСКАЯ.

КОЛАСАЎЦЫ Ў МАСКВЕ

У Маскве, у памяшканні тэатра імя Маскавета, з вялікім поспехам прайшлі гастролі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа. ...Вельмі адказна гучыць гэтае слова — гастролі. Іх заўсёды чакаюць, да іх старанна рыхтуюцца. А тым больш — да выступленняў на сталічнай сцэне, перад патрабавальнай і строгай маскоўскай публікай. Кожны прыезд сюды заўсёды становіцца сапраўдным творчым выпрабаваннем.

Для коласаўцаў Масква — горад асаблівы. Менавіта з выпускішоў Беларускай драматычнай студыі Маскоўскага Мастацкага акадэмічнага тэатра, кіраўнікамі якой былі таленавітыя акцёры і рэжысёры В. Смышляеў, Б. Афонін, А. Гейрат, С. Піячынтава, і быў у 1926 годзе створаны тэатр, які доўгі час меў назву БДТ-2 (Другі Беларуска-дзяржаўны тэатр). А ў снежні 1944 года калектыву за вялікія заслугі было прысвоена імя беларускага народнага песняра — Якуба Коласа. З першых крокаў існавання віцебскі тэатр стаў сапраўднай лабараторыяй нацыянальнай драматургіі. Гэтай выдатнай традыцыі ён не здраджвае ўжо амаль шэсць дзесяцігоддзяў.

З часу апошняга прыезду ў Маскву мінула восем год. Сёлета тэатр прывёз лепшыя свае творы, створаныя за гэты час. Аснову гастрольнай афішы складаюць п'есы беларускіх драматургаў.

Асабліва цікавасць у маскоўскіх глядачоў выклікаў спектакль па аднаму з класічных твораў — пазме Якуба Коласа «Сымон-музыка». Ім былі адкрыты гастролі. Гэта — усхва-

ляваны расказ аб духоўнай велічы народа, аб лёсе сапраўднага мастацтва ў родным краі, калі там панавалі прыгняталінікі. Стварэнне спектакля «Сымон-музыка» прызнана выдатнай падзеяй беларускага савецкага тэатральнага мастацтва, ён названы ў ліку самых значных работ тэатраў краіны, адзначаны прэміяй Ленінскага камсамола Беларусі. У ім выказаны сённяшнія ідэяна-мастацкія пазіцыі тэатра. Глыбіня філасофскага гучання, народнасць, яркая тэатральная форма, відовішчнасць — усё гэта дэзволіла яму стаць сапраўднай візітнай карткай калектыву.

У афішу гастрольнага афішы нядаўняга прэм'ера — «Паядынак» па п'есе М. Матукоўскага, якая была падрыхтавана да 40-годдзя вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў. У свой час вобраз легендарнага падпольшчыка Канстанціна Заслонава стварыла труп тэатра імя Янкі Купалы. І вось сталічная публіка мае магчымасць убачыць коласаўскую трактоўку п'есы.

Сучасным праблемай жыцця прысвячаецца спектакль «Вечар» па п'есе ўжо добра вядомага масквічам драматурга Аляксея Дударова.

Па прызнанню сталічнай публікі, тэатр зачароўвае суквеццем акцёрскіх талентаў, арыгінальнасцю рэжысёрскіх рашэнняў, цікавай і змястоўнай драматургіяй.

За час знаходжання ў сталіцы ў акцёраў, рэжысёраў тэатра адбыліся шматлікія сустрэчы з масквічамі на прамысловых прадпрыемствах і ў Дамах культуры.

А. МЯЦЕЛЬСКАЯ.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВІСТАВКІ, СУСТРЭЧЫ

НАТХНЕННЕ І МАЙСТЭРСТВА

У выставачнай зале Гродзенскай абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР арганізавана рэтраспектыўная выстаўка народных майстроў Гродзеншчыны. 50 аўтараў прадставілі 150 твораў жывапісу, графікі, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Сярод аўтараў — старэйшыя жывапісцы і разьбяры вобласці Л. Трохалева, А. Ліпень, М. Марозай, С. Бук, М. Рышкевіч, С. Юпатаў, Б. Агапай, І. Саўко і іншыя. Шмат твораў падрыхтавалі маладыя творцы.

Жыццядарасным, шматфарбным атрымаўся раздзел дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Упершыню экспануюцца салалыяныя галаўныя ўборы С. і Ф. Сяргейкаў з Ашмяншчыны. Шмат цудоўных гаршкоў, макацёраў, вазонаў выленіў для выстаўкі майстар з Поразава І. Шопік.

САДРУЖНАСЦЬ МУЗ

Беларускія кампазітары пабывалі ў Паўночна-Асецінскай АССР, дзе ім было прадастаўлена ганаровае права адкрыць фестываль «Музычнае лета Асеціі», прысвечаны 60-годдзю аўтаномнай рэспублікі. Прагулялі сюіты з балетаў «Пасля балю» і «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера, сюіта для сімфанічнага аркестра В. Помазава, «Урачыстае прывітанне» У. Дарохіна.

СТВОРАНА НАРОДНЫМ МАЙСТРАМ

Мемарыяльная скульптурная кампазіцыя «Надзея» з'явілася ў вёсцы Цярэблчы Столінскага раёна. Яна прысвечана памяці тых, хто загінуў ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Яе стварыў з дапамогай аднавяскоў-

цаў вядомы на Брэстчыне разьбяр па дрэве, загадчык мясцовай бібліятэкі І. Супрунчык.

Цэнтр кампазіцыі — постаць смутковай маці. Над ёй імкнучца ўвышыню тры журавы. Памяць аб кожным чацвёртым беларусе, які загінуў у польскіх вайнах, сімвалізуе зорка.

У ГОРАДЗЕ-ПАБРАЦІМЕ

Лаўрэат усесаюзных і рэспубліканскіх аглядаў і конкурсаў самадзейнага мастацтва народна-харавая капэла Гомельскага абласнога Дома культуры работнікаў асветы праводзіць вялікую канцэртную дзейнасць, рэгулярна выступае перад педагогічнымі калектывамі вобласці, працаўнікамі вёскі, на прамысловых прадпрыемствах.

І. ШАМЯКІН — ГОСЦЬ КАЛІНКАВІЧ

Госцем працаўнікоў Калінкавіцкага раёна быў народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін. Ён пабываў на заводзе замяняльнікаў малака, дзе пазнаёміўся з работай прадпрыемства, гутарыў з рабочымі. І. Шамякін наведваў таксама музей баявой славы школы №6 горада Калінкавічы.

У воінаў Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі пабывалі ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт». На працягу многіх гадоў сябруюць яны з абаронцамі Радзімы, а гэты канцэрт прысвечаны 40-годдзю вызвалення нашай рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

НА ЗДЫМКУ: самадзейныя артысты з воінамі. Фота Л. РАГІНСКАГА.

**СЕННЯШНІ ДЗЕНЬ
РЭСТАЎРАЦЫЙНАЙ НАВУКІ**

**ЛЮДЗІ,
ЯКІЯ ПЕРАМАГАЮЦЬ ЧАС**

Рэстаўрацыя твораў мастацтва патрабуе ад спецыяліста не толькі ўмелых рук, але і бездакорнага мастацкага чутця. І яна, вядома, немагчыма без прымянення самых новых навукова-тэхнічных дасягненняў. Аўтарытэт савецкай рэстаўрацыйнай навукі прызнаны ва ўсім свеце. Які ж яе сённяшні дзень?

**ШТО ЗРОБЛЕНА ЗА
АПОШНІЯ 25 ГОД!**

Пра гэта расказала ўсесаюзная выстаўка «Рэстаўрацыя музейных каштоўнасцей у СССР», якая адкрылася ў Маскве. Па сутнасці, гэта своеасаблівая творчая справаздача ўсіх буйнейшых майстэрняў краіны. Аб цікавасці да агляду гаворыць прыезд у Маскву замежных спецыялістаў, прысутнасць на вернісажы дыпламатычнага корпуса і замежных карэспандэнтаў, бясконца плынь наведвальнікаў. Больш за тысячу твораў рускай і замежнай культуры, якія выратавалі савецкія рэстаўратары, сведчаць: час перамагчы можна.

Экспазіцыя знаёміць не толькі з адроджанымі шэдэўрамі, але і з метадамі і сродкамі, якія прымяняюць майстры рэстаўрацыі ў СССР. Фатаграфіі фіксуюць цыкл аднаўлення працэсу — без іх цяжка было б паверыць у чужы.

Вось «Багародзіца Багалюбская» — шэдэўр старажытнарускага жывапісу, створаны больш за 800 год назад. Яго вярнулі да жыцця майстры з вядомага Усерасійскага рэстаўрацыйнага цэнтры імя акадэміка І. Грабара. (Спецыялісты гэтага цэнтры кансультуюць сваіх калег з многіх краін).

Майстры Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута рэстаўрацыі правялі не менш унікальную работу па аднаўленню «Зборніка Святаслава» — рукапісу на пергаменце з маляўнічымі мініяцюрамі. Узрост гэтага помніка — дзевяць стагоддзяў. У майстэрню ён трапіў у безнадзейным выглядзе. Некалькі гадоў «чаравалі» над ім, і вось ён на выстаўцы ва ўсёй першапачатковай прыгажосці.

Помнікі мастацтва ад III тысячгоддзя да н. э. да пачатку XX стагоддзя. Тканіны, манеты, кнігі, кераміка, скульптура, жывапіс... Галерэя выратаваных карцін пэндзля старых рускіх мастакоў — А. Венецыянава, А. Кіпрэнскага, вялікі Леанарда, Рэмбрант... Выстаўка пераконвае, што рэстаўратары не толькі перамагаюць час, але і робяць мастацтва даўгавечней за ўсё, што калі-небудзь стваралася чалавекам.

**ЧЫМ НЕЗАДАВОЛЕНЫ
ІВАН ГОРЫН?**

Ва ўсіх савецкіх саюзных рэспубліках дзейнічаюць сёння рэстаўрацыйныя майстэрні. У РСФСР, ва Узбекістане, на Украіне гэта, па сутнасці, вялікія камбінаты са шматмільённымі бюджэтамі. Выдатныя майстры працуюць у ленинградскіх і мажэйскіх музеях, у Кіеве, Вільнюсе... Кадры рыхтуюць чатыры вышэйшыя навуковыя ўстановы — у Ленінградзе, Кіеве, Вільнюсе і Тбілісі — і шэраг сярэдніх спецыяльных вышэйшых і іншых гарадах. Савецкія рэстаўратары ў адрозненне ад замежных — заўсёды спецыялісты вузкага профілю: па алейнаму жывапісу, тэмперы, кераміцы і г. д. Пакуль толькі ў СССР існуе адзіная сістэма іх прафесійнай кваліфікацыі: мастацкі-рэстаўратары падзяляюцца на чатыры катэгорыі — трэцюю, другую, першую і вышэйшую. Каб атрымаць другую катэгорыю — права на самастойную творчую дзейнасць —

трэба прапрацаваць не менш чым дзевяць год пад кіраўніцтвам вопытнага настаўніка.

Многія даследаванні, праведзеныя савецкімі спецыялістамі ў апошнія гады, можна лічыць унікальнымі. Напрыклад, па ахове музейных экспанатаў ад мікраарганізмаў. Не менш цікавая навуковая працоўка метадаў аховы музейных калекцый ад уплыву святла, тэмпературы і вільгаці. Асвоена новая сістэма адслаення позніх запісаў і перанясення іх на іншую аснову. Прычым сканструявана машына для расслівання з улікам усіх тэхнічных складанасцей працэсу, а галоўнае, яна прадугледжвае максімальную бяспеку для твораў, гарантуе захаванасць аўтарскага жывапісу.

І тым не менш адзін з самых аўтарытэтных савецкіх спецыялістаў, дырэктар Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута рэстаўрацыі Іван Горын незадаволены.

Па-першае, падрыхтоўкай кадраў. Іх яшчэ недастаткова ў маштабах такой краіны, як СССР.

Па-другое, неадпаведнасцю паміж рэстаўрацыйнай навукі, яе дасягненнямі і бягучай практыкай. Перадавы вопыт не знайшоў яшчэ належнага прымянення ў штодзённай вытворчай рабоце.

Па-трэцяе, недасканаласцю сістэмы кантролю. З-за гэтага, у прыватнасці, уладзімірскія майстры, аднаўляючы фрэску Андрэя Рублёва «Страшны суд» (XV стагоддзе), парушылі ў шэрагу месцаў першапачатковы жывапіс.

**КАСМЕТОЛАГ, САПЁР
АБО УРАЧІ..**

Працу рэстаўратара нярэдка параўноўваюць з работай касметолага. Бадай, больш правільнае параўнанне будзе з урачом. І не толькі таму, што і ўрач, і рэстаўратар ходзяць у белых халатах, карыстаюцца скальпелем, мікраскопам і рэнтгенам: абодва маюць справу з хворымі — хворымі людзьмі, хворымі карцінамі. Яны часта выратаўваюць сваіх пацыентаў, але здараецца і так, што аказваюцца бяссільнымі перад хваробай. Аднак тут у рэстаўратара ёсць перавага. Ён можа закансерваваць твор, спыніць далейшы працэс разбурэння да лепшых часоў, калі з'явіцца новыя сродкі і метады, новыя «лекі».

Верачы ў будучыню, рэстаўратары робяць цуды ўжо сёння. Аляксандра Аносаву аднавіла згарэўшую шмат гадоў назад рукапісную кнігу пачатку XVII стагоддзя. Кацярына Іванова ператварыла чорнае, цёмнае, што ўжо абсыпалася, палатно невядомага мастака ў цудоўную карціну «Святая Юста», якая належыць пэндзлю вялікага іспанца Сурбарана. Аляксандра Малова чатыры гады змагалася і выратавала «Юдзіф» Джарджоне. Сцяпан Чуракоў вылечыў прызнаную безнадзейнай карціну Рэмбранта «Артаксеркс, Аман і Эсфір». Савелій Ямшыкоў і яго калегі пазнаёмілі свет з выдатнымі творамі дагэтуль невядомых рускіх жывапісцаў мінулага — Рыгора Астроўскага і Яфіма Частнякова.

Дзякуючы рэстаўратарам людзі заўтрашняга дня будуць ведаць свае культурныя карані і не забудуць аб прыгожым. У многім дзякуючы рэстаўратарам едуць з Усходу на Запад і з Захаду на Усход з місіяй і з Рафаэлем, Рубенсам, Гоя, Рэпін, Дзлакруа... Яны ўмацоўваюць ідэалы дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

НА МОВАХ СВЕТУ

ГДР

Выдавецтва «Ауфбау-Фэрлаг» (Берлін-Веймар) выпусціла ў 1982 годзе ў перакладзе Томаса Рашке аповесць Аляся Адамовіча «Карнікі». Аповесці папярэднічае сціслае, праілюстраванае і хвалючае слова вядомага пісьменніка ГДР Германа Канта. Ён гаворыць: «Гэтая кніга — праблема, і якая такая складаная, што я не магу прапаноўваць яе чытачам з лёгкім сэрцам».

Гэтая кніга расказвае пра тое, што ўсё, што пачынаецца з пагарды, заканчваецца бяэлюднай пустыняй, якая смярдзіць толькі гарам. Яна крычыць нам у твар, яна стаіць перад намі на каленях і моліць нас: не рабі больш нічога падобнага. Нічога падобнага і ніколі больш».

Праблема, якая пастаўлена тут, наша. — гаворыць Кант, звяртаючыся да нямецкага чытача. Гэты зварот як перасцярога і адначасова надзея і вера ў тое, што чалавек не здрадзіць свайму ірадвызначэнню — быць чалавекам.

СССР

Сёлетні другі нумар часопіса «Савецкая літаратура», што выходзіць на венгерскай мове ў Маскве, цалкам прысвечаны літаратуры і мастацтваў Беларусі. Ён у асноўным паўтарае — па аўтарскіх імёнах, па матэрыялах — аналагічныя мінулагодні выпускі часопіса на англійскай, іспанскай, нямецкай, польскай і французскай мовах. Але і мае свае адрозненні і асаблівасці, венгерскі «каларыт». У нумары змяшчаецца падрабязная бібліяграфічная даведка аб творах беларускай літаратуры, апублікаваных на венгерскай мове, падрыхтаваная вядомым венгерскім літаратуразнаўцам Эндра Бойтарам, друкуюцца нататкі другога венгерскага літаратара Рада Дзёрдзя пра яго беларускія ўражанні, пра яго сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі.

Нядаўна будапешцкі штотыднёвік «Элет еш ірадалам» («Жыццё і літаратура») змясціў рэцэнзію крытыка Г. Іслаі на беларускі нумар «Савецкай літаратуры». «Мы, венгры, ведаем з сучаснай беларускай літаратуры перш за ўсё Васіля Быкава, выдатнага прадстаўніка рамана новага тыпу пра вайну. Асноўныя яго творы — пачынаючы з 1964 года — амаль усе з'явіліся на венгерскай мове; мы бачылі таксама савецкія кінафільмы, пастаўленыя па іх. Побач з ім у канцы 70-х гадоў заняў месца сваёй, выданай таксама па-венгерску прозай Алясей Адамовіч, бяэлітасны па сваёй дакладнасці

дакументаліст пакут 10-мільённага беларускага народа ў гады другой сусветнай вайны. І іншых многіх праявіў і паэтаў прадстаўлі ў Венгрыі іх перакладчыкі, галоўным чынам, у анталогіях «Зяюліні калодзеж» і «Зорны час».

«Свой апошні тэматычны нумар, — працягвае далей Іслаі, — рэдактары часопіса «Савецкая літаратура» прысвяцілі літаратуры гэтага народа, народа з вялікім гістарычным мінулым...» Спыніўшыся на змесце нумара, венгерскі крытык вылучае інтэрв'ю з Іванам Мележам, узятае ў яго ў 1976 годзе, раздзел з аповесці Васіля Быкава «Знак бяды», апавяданні Івана Навуменкі, Івана Пташнікава, Барыса Сачанкі. «У паэтычнай частцы, — працягвае рэцэнзент, — мы зноў сустракаемся з імем Янкі Сіпакова, чыё свежае бачанне свету, вострую назіральнасць мы ўжо змаглі заўважыць і аданіць па надрукаванай у гэтым жа нумары жыва напісанай навеле «Парад партызан», што з'яўляецца таксама несумненнай удачай нумара. Асобна стаіць вершы Ніла Гілевіча аб прыродзе і настроі, напісаныя ў класічным памеры і выдатна перакладзеныя паэтам Дзежы Тандары, а таксама сумотна-анекдатычны жыццёвы малюнак «Радыедынамік» Анатоля Вяцінскага ў цудоўным перакладзе Гезы Кенеша — пра сялянку, для якой стары радыёпрыёмнік азначае і суб'яднік, і сучашэнне, і нейкую кампенсцыю за горкую долю салдаткі».

«Гэты нумар часопіса, — піша ў заключэнне венгерскі крытык на старонках штотыднёвіка «Элет еш ірадалам», — які дае ўяўленне пра пошукі і імкненні больш чым трыццаці беларускіх пісьменнікаў, заслугоўвае таго, каб яго паставіць на кніжную паліцу. Ён можа пацягнуць з добра складзенай анталогіяй».

КІТАЙ

Мы паведамілі ўжо, што ў Кітайскай Народнай Рэспубліцы асобным выданнем выйшла аповесць народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава «Пайсі і не вярнуцца». Нядаўна з'явілася яшчэ адно выданне аповесці. Выпушчана яна ў серыі «Сучасная савецкая літаратура» выдавецтвам «Аньхой жэньмін чубайньшэ» ў горадзе Хэфэй. Перакладчык Сін Хунпу. Тыраж аповесці — семдзесят тысяч экзэмпляраў, што, паводле сведчання кітаязнаўцаў, лічыцца для Кітая невялікім тыражом.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

**ДЭКАДА
КАРЭЙСКОЙ КНІГ**

У Мінску прайшла Дэкада кнігі Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, якая прысвечалася 40-годдзю вызвалення Карэі ад японскіх мілітарыстаў. Мерапрыемствы, звязаныя з правядзеннем яе, адбыліся ў Маскве, Хабараўску і Алма-Аце. Аднак і ў іншых гарадах краіны прайшлі чытацкія канферэнцыі па кнігах карэйскіх пісьменнікаў, былі арганізаваны выстаўкі ў бібліятэках.

Кнігі карэйскіх аўтараў карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў савецкіх чытачоў. За пасляваенны час у СССР яны выходзілі звыш 230 разоў агульным тыражом каля 11 мільёнаў экзэмпляраў.

Шэраг выданняў убачаць свет у бліжэйшы час. Адна з кніг выходзіць у нашым выдавецтве «Мастацкая літаратура». У перакладзе А. Жоўціца выдаецца зборнік вершаў сучаснага карэйскага паэта Лі Дон

Ле «Сярэбраны званочак», у якім аўтар апявае характэрныя прыроды свайго краю, гучаць матывы міру, дружбы паміж народамі.

У ФОНД МІРУ

Выдавецтва «Юнацтва» выпусціла кніжку пад назвай «Малююць дзеці». Творы дваццаці выхаванцаў народнай самадзейнай студыі выяўленчага мастацтва Дома піянераў Першамайскага раёна Мінска, якой кіруе вопытны педагог Рычард Май, адкрываюць цікавы свет дзяцінства. Самай маленькай мастачцы Лене Гур'ян — чатыры гады, старэйшай Анжэле Ліпай — восем.

Р. Май імкнецца дапамагчы дзецям выявіць здольнасці, развіць талент. Работы студыяцаў адзначаліся дыпломамі на розных выстаўках у нашай краіне і за мяжой.

У тым, што кніжка «Малююць дзеці» атрымалася цікавай і змястоўнай, немалая заслуга паэтаў Артура Вольскага і Уладзіміра Карызы, якія да ма-

люнкаў напісалі вершы, а ганарар за іх перадалі ў Фонд міру.

ВЕЧНЫ БОЛЬ ХАТЫНІ

Яшчэ адзін набор паштовак папоўніў своеасаблівую бібліятэчку, прысвечаную нашай вечнай болю і памяці — Хатыні. Альбомы і паштоўкі, праявічныя творы і вершаваныя зборнікі расказваюць аб трагедыі, што адбылася вясной сорак трэцяга, знаёмяць з мемарыяльным комплексам, узведзеным на месцы былой вёскі, выкрываюць спраўдны твар фашызму і тых, хто хоча разбітаваць злачынствы гітлераўскіх вар'ятаў.

Асобныя элементы мемарыяльнага комплексу адлюстраваны і на дванаццаці паштоўках, што выйшлі ў выдавецтве «Беларусь». Іх аўтар В. Бараноўскі.

Набор паштовак «Хатынь» адрасуецца ў першую чаргу нашым гасцям з розных краін свету. Тэкст пададзены на беларускай, рускай, нямецкай, французскай і іспанскай мовах.

82-ГАДОВЫЯ МУЖ І ЖОНКА ДАВІДОВІЧЫ
УСПАМІНАЮЦЬ ПРА ЯДВІГІНА Ш.

ЗГАДКІ ПРА ЗЕМЛЯКА

З той пары, як нарадзіўся вядомы беларускі празаік і гумарыст Ядвігін Ш. (А. Лявіцкі), мінула ўжо сто пяццацца гадоў. Даўно няма яго равеснікаў, на пальцах лёгка пералічыць і людзей, якія блізка ведалі ці хоць калі сустракаліся з ім. І ўсё ж мы можам яшчэ паслухаць двух яго «учаснікаў» — 82-гадовых дзядзьку Хведара і цётку Зосю Давідовічаў. Абодва яны нарадзіліся і доўга жылі ў тых жа мясцінах, дзе была і пісьменніца сядзіба. Цётка Зося з той жа Карпілаўкі, дзе жыў Лявіцкі, можна сказаць, яго суседка. Дзядзька Хведар з недалёкага засценка Рубеж. Так што на вачах абодвух прайшла жыццё сям'і Лявіцкага. Самога гаспадара бачылі даволі рэдка. «Ён мала жыў у Карпілаўцы, — кажа дзядзька Хведар. — Бываў толькі наездамі. Казалі, ні то ён у Мінску, ні то ў Вільні газету беларускую выпускаў...» «Мімаходзь і я яго бачыла колькі разоў, — дадае цётка Зося. — Адзін раз у лесе сустрэла, са стральбай ішоў. Сухі такі, худзенькі, з бародкаю. Шапку плеченую насіў — туды брыль і суды брыль. Мы ў яго яблык куплялі. Мелі яны вялікі сад...»

Гаспадарыла ў Карпілаўцы жонка Лявіцкага — Люцыя. З ёю жылі і сыны — Казік і Вацік. Хоць яны тады яшчэ не вельмі вялікія былі, але таксама дапамагалі маці па гаспадарцы. Пра жонку Лявіцкага ў Карпілаўцы згадкі самыя шчырыя: «Была вельмі добрая, спагадлівая. Усё некуды бяжыць, рупіцца... Як якія дажынкі ці што, яна вяндлікі нарэжа, салца, паляндвічкі і на поле прывясе: «Ешце, жнеечкі, ешце!» Ці: «Жнеечкі мае, сядзьце, дух перавядзіце, падвячоркуйце». Гаварыла ласкава. Да ўсіх казалася: «Панюшка, душачка».

Дом Лявіцкага ўжо няблага апісаны паводле расказаў Зоські Верас, якая за адно толькі лета 1916 года пабывала ў Карпілаўцы аж дваццаць разоў. Маём мы пра яго згадкі і старой карпілаўскай настаўніцы Марыі Васілевіч. Мастак Віктар Маркавец зрабіў малюнак-рэканструкцыю сядзібы пісьменніка. І ўсё ж цікава паслухаць яшчэ адных сведак — колішніх суседзяў Ядвігіна Ш. Паказваю цётцы Зосі малюнак Віктара Маркаўца: «Пазнаяце?» — пытаюся. Цётка Зося прыжмураным вокам зірнула на малюнак, крыху памаўчала, а затым ні то пытаючыся, ні то сцвярджаючы, сказала: «Дамок Лявіцкага?!» Я кінуў галавою. Цётка Зося яшчэ бліжэй паднесла да вачэй аркуш: «А ведаеце што, — не адрываючыся ад малюнка, сказала яна далей. — Трохі не такі... Ча-

гось не хапае. Здаецца, зверху была надбудова?..»

І дзядзька Хведар пільна ўглядаецца ў абрысы малюнка. Яму таксама прыгадваецца, што жылі і нават, але тут жа ўдакладняе, што дамок Лявіцкага перасыпаўся. Перасыпаў яго Юлік Раманоўскі, Купалаў швагер. Ён усё ўмеў рабіць, быў тут усім за праба. То маглі нешта і змяніць. Сядзіба Лявіцкага, паводле слоў цёткі Зосі, была пры самым лесе. Ля сядзібы невялікая ручайка цякла. А кругом лес. Той, што пад Харужанцы цягнуўся, называўся Гарэлы, а што за рэчкаю — борам Лявіцкага.

Я прашу дзядзьку Хведара і цётку Зосю прыгадаць, што яшчэ было прыкметнае на пісьменніцавай сядзібе. На маё пытанне адказала цётка Зося: «Думаеце, мы толькі хадзілі і глядзелі на яго дамок? З-за працы божага свету не бачылі. Даўней, ого, як працавалі! Да суседзяў хадзілі з вялікай патрэбы. Захварэе хто ці яшчэ якое гора. Улетку не было калі расхаджаць. Хіба толькі зімою... Ды і што мы тады былі? Падлеткі... Гадоў па шаснаццаць-семнаццаць, дык надта мы там разбіраліся! Ведама, якія даўней людзі былі: цёмната, галота. Мы Ваціка, сына Лявіцкага, добра ведалі. Ён да нас заходзіў. Колькі разоў бачылі і Вандзю, Вацікаву сястру».

— Шмат чаго з Карпілаўкі, з яе наваколля ў кніжках Лявіцкага, — кажу я цётцы Зосі. — Ці не хацелі б пачытаць? Мо б што пазналі?

— Гэта можна, — згаджаецца яна. — Трохі ж вучылася. Аж тры зімы ў школу хадзіла.

І вось у нас ужо гаворка пасля чытання кніжкі. «Як жа Лявіцкі ўмеў складаць баці! — кажа цётка Зося, не хаваючы свае радасці, што хоць на схіле веку спазнала, пра што пісаў яе колішні сусед.

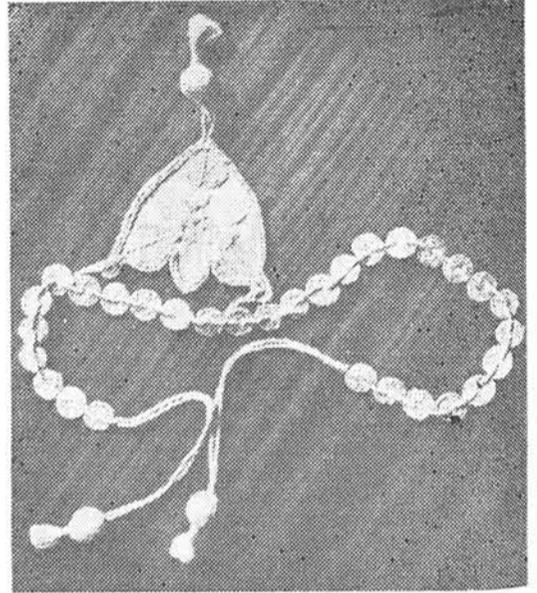
Я і зяцю давала чытаць, і дачка чытала, і сын Сяргей. Ім жа гэта, як сваё. Яны ў Карпілаўцы нарадзіліся, гадаваліся. Мы ўсе ведаем і дубы яго, і шпур, і гару. Тая гара і цяпер ёсць. Яе ўсе гарой Лявіцкага завуць. Рос там некалі і Дуб-дзядуля. Любілі гэтую гару рысі. І здарэнняў у нас розных хапала».

...Шмат чаго нагадала цётцы Зосі і дзядзьку Хведару чытанне абразкоў Ядвігіна Ш. Але самыя дарагія тыя згадкі пра пісьменніка, што засталіся ў іхняй памяці. Яны дапоўняць наша ўяўленне пра самога Ядвігіна Ш., яго сядзібу і блізкіх яму людзей.

Уладзімір СОДАЛЬ.

У Вікторыі ЧАРВОНЦАВАЙ зайздросна вясёлы і добры характар. Згадзіцеся, што толькі ў такога чалавека могуць атрымацца розныя забавныя гномікі, мышкі, сабакі, птушкі. Паглядзіш на іх — і адразу палепшыцца настрой. Майстрыха робіць з лёну таксама разнастайныя ўпрыгажэнні, прадметы побыту. Шмат лялек стварыла яна па матэрыялах беларускага

фальклору. Яе цудоўныя вырабы пабывалі на шматлікіх ўсесаюзных, рэспубліканскіх і замежных выстаўках.

Сваё майстэрства маладзечанская майстрыха перадае хлопчыкам і дзяўчынкам ў абласным Палацы піянераў.

Тэкст і фота І. КУРМАНОВІЧА.

(ПОРТ)

ЗАВЯРШЫўСЯ матч на першынство свету па міжнародных шашках паміж мінчанкай Аленай Альтшуль і Вольгай Левінай з Харкава.

Усяго дзевяць партый спатрэбілася беларускай спартсменцы, каб перамагчы ў сустрэчы.

У ПОЛЬШЧЫ прайшоў чэмпіянат Еўропы па вольнай і класічнай барацьбе. Мацнейшымі на гэтых

спаборніцтвах сталі спартсмены зборных СССР.

Залатых медалёў у асабістым заліку дамагліся беларускія барцы Мікалай Латушкін, Алег Плотнікаў, Марцін Ханян і Дзмітрый Грамыка.

ЮНАЦКАЕ першынство Еўропы па водных лыжах прайшло ў Іспаніі. Добра на ім у складзе зборнай каманды СССР выступілі беларускія спартсмены.

У фігурным катанні першае месца заняла С. Кабляка. «Серабро» ў А. Паўлавай (скачкі з трампліна), а трэцяе месца заняў Д. Яськевіч.

ЗБОРНАЯ каманда Беларусі заняла другое месца на ўсесаюзным чэмпіянаце па пажарна-прыкладному спорту.

ФУТБАЛІСТЫ зборнай Мексікі правалі ў Ленінградзе таварыскую сустрэчу са спартсменамі СССР. Гульня завяршылася з лікам 3:0 на карысць нашых футбалістаў.

У складзе каманды Саюза выступалі беларускія дынамаўцы С. Бароўскі, А. Зыгмантовіч, С. Гоцманаў і С. Алейнікаў.

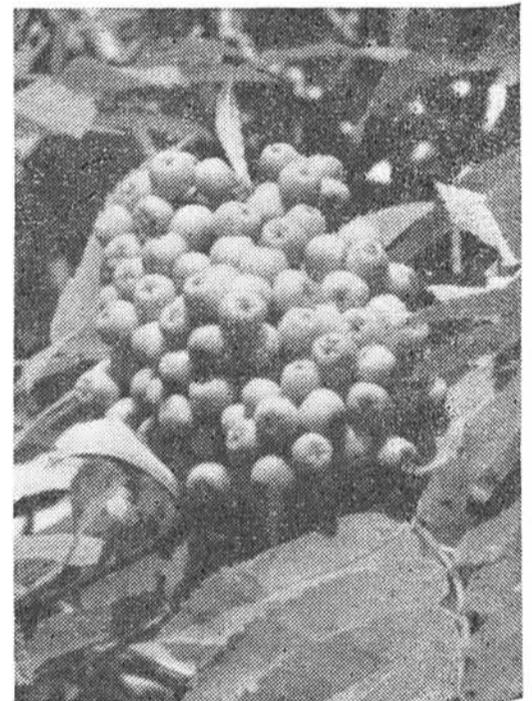
СТАЯЦЬ НА ЎЗЛЕСКУ РАБІНЫ

Там, дзе векавы лес падыходзіць да поля, сярод суцэльнай сцяны ельніку і сасонніку ўсё часцей пачынаюць пракадаваць бярозы, асіны і дубы. А на самым узлесці здаўна туліцца купка рабін. Амаль круглы год ніхто не звяртае на іх асаблівай увагі. Ды і чым могуць зацікавіць прахожца несамавітыя дрэўцы, што губляюцца на зялёным фоне гігантаў-дубоў, спічастых елак і векавых соснаў, якія, здаецца, падпіраюць нават аблокі?

І ўсё-такі два разы ў год рабіны на поўны голас заяўляюць аб сабе. Спачатку гэта бывае ў маі, калі дрэўцы ахінаюцца белым вэлюмам квецені, а затым у канцы лета, калі іх тонкае голле ззяе пурпурам спелых гронак ягад.

Асабліва ўражваюць рабіны глыбокай восенню. Лісце з іх і з іншых дрэў ужо апала. Узлесак пачарнеў і зусім страціў бы сваю прывабнасць, калі б на галінах рабін, нібы нязгасныя лямпачкі, не святліліся чырванню ўзыходзячага сонца гронкі.

Многія птушкі ў гэты час прылятаюць на ўзлесце, каб паласаватца кіславата-даўкімі ягадамі. У сярэдзіне кастрычніка тут пастаянна паяўляюцца дразды. Лясныя спевакі маўкліва невялікімі чародкамі пералятаюць з аднаго дрэўца на другое. Там, дзе яны пабываюць, з рабін знікаюць чырвоныя гронкі. Добра падсілкаваўшыся, птушкі без лішняй мітусні знікаюць.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1411

Гумар

Муж і жонка важаць разам больш за дзвеце кілаграмаў. Суседзі здзіўляюцца.

— Як яны знайшлі адзін аднаго?

— У тэлефоннай будцы. Ён спрабаваў выйсці з яе, а яна — зайсці...

— Тата! Я магу сёння вечарам узяць твой аўтамабіль?

— Паслухай, сыноч, а для чаго ў цябе ногі?

— Адна — для педалі тормаза, а другая — газа!

— Калі вы зайважылі, што ў вас укралі машыну?

— Учора вечарам, пам камісар. Выходжу з рэстарана, адчыняю дзверцы, саджуся за руль, хачу крануцца, бачу — а машыны ж няма!

— Брыжыт, добры гэты крэм ад вяснушак?

— Я яшчэ не спрабавала, але ўвогуле ён універсальнага дзеяння: у ванне, напрыклад, ён вывее ўсе плямы.

— Я жанаты ўжо дваццаць тры гады, і толькі аднойчы мы з жонкай прыйшлі да аднаго рашэння...

— І калі ж гэта было?

— Загарэўся наш дом, і мы адначасова спрабавалі выскачыць у адны і тыя ж дзверы.